

The Project Gutenberg eBook of Rautakanki ja kuinka viimein kävi : tosikertomus, by Charles B. Tayler

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Rautakanki ja kuinka viimein kävi : tosikertomus

Author: Charles B. Tayler

Release Date: February 21, 2010 [EBook #31336]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RAUTAKANKI JA KUINKA VIIMEIN KÄVI :
TOSIKERTOMUS ***

Produced by Tapio Riikonen

RAUTAKANKI JA KUINKA VIIMEIN KÄVI

Tosikertomus Otleyn kirkkoherra

CHARLES B. TAYLER'ilta

Ruotsista suomentanut S. H—n.

Tampereella,
Emil Hagelberg'in ja kumpp. kirjapainossa, 1878.
Emil Hagelberg'in kustannuksella.

ENSIMÄINEN OSA.

RAUTAKANKI ELI MAAILMAN MURHE

Harvat ovat ne, jotka eivät ole kokeneet, mitä suru ja kärsiminen on; harvat ovat nekin, jotka ymmärtävät, mitä kärsiminen vaikuttaa ihmisyydämessä. Kärsiminen ja suru on välistä Jumalan kädessä keinona, jolla Pyhä Henki vaikuttaa perin pohjaisen muutoksen sydämessä; mutta se on Pyhä Henki, eikä murhe itsessään, joka oikeastaan tämän ihmeellisen muutoksen tekee. Missä surua ei seuraa Pyhän Hengen vaikutukset, siellä saattaa ihmisen sydän tulla haavoitetuksi ja vaivatuksi, vaan ei pehmitetyksi, niinkuin joka päivä tapahtumat ympäröstössämme myös todistavat.

Seuraava todellinen kertomus opettaa meille, mitä semmoinen kärsiminen vaikuttaa, jota ei Jumala saa pyhittää, mitä se kärsimys myötänsä tuo, joka pipliassa sanotaan "maailman murheeksi". Tämä tapaus tuotti minun sieluuni syvän ja vakavan vaikutuksen, ja minä toivon, että kertomus siitä vaikuttaa samaa muissa. Jumala suokoon sen! Oli pimeä ilta; raskaat pilvet olivat kokoontuneet länteen juuri auringon laskun seuduille, ja hämärä hävisi tavallista pikemmin. Erään maaseurakunnan pappi oli kotimatalla kaukaisesta paikasta avaraa ja harvaan asuttua seurakuntaansa, kun hän huomasi kirkkaan valovirran, joka levisi tielle kylän sepän ahjosta. Hän seisahti ihmettelemään sitä vaikutusta, minkä häikäisevän valon ja synkän pimeyden jyrkkä vastakkaisuus esiintoi. Siinä olisi ollut kuva Rembrandtsin [kuuluu maalari loistavista valostuksista hänen kuvatauluissaan] pensselille. Esineet, joita ei hän ollut huomannut päivän valossa, näyttivät nyt ilmautuvan salamielisessä suuruudessa. Pajan vastapäätä oleva vanha vaunuvaja loisti valkean paisteessa; puoliksi avoimesta ovesta leimusi valo sinne ja tänne rautavijjoille ja vanhoille siloille, joita riippui seinillä, samalla kun loitompana kaikki oli suljettu synkimpään yöhön. Mutta pajassa tapasi hänen huomionsa jalomman esineen: sepän muhkea olento ja kauniit kasvojuonteensa, hänen siinä seisossaan täydellisessä miehuudessaan, näkyivät niin selvästi tässä kirkkaassa valossa. Ei hän koskaan muistanut nähneensä juhlallisempaa kuvaa englantilaisesta työntekijästä.

Richard Norman oli silloin miehuutensa kukassa. Hänen selvät, kauniit kasvojuonteensa todistivat hyvyttä ja ymmärrystä. Leveä rinta ja jäntevät käsivarret näyttivät erittäin olevan määrättyt hänen kovaa työtänsä varten. Hänen kasvoissansa ja koko muodossansa oli rauhallisen levon kuva, kun hän seisoi, toinen käsi palkeen vivussa ja toinen valmiina tempaamaan rautakankia ulos hehkuvasta ahjosta — mutta tuo oli voiman levollisuus. Seuraavana silmänräpäyksenä lepäsi rautakanki kiehuvana alasimella ja tuo sen vieressä seisova voimakas olento oli täydessä liikkeessä; väkevä käsivarsi vilkkaassa vaikutuksessa olevine jännitettyine lihaksinensa, heilutti kiireesti raskasta vasaraa, ja voimakas isku kerta toisensa perään kohtasi pehmeätä kankia, jotta säkeneet lentelivät siitä joka suunnalle. Pian sitä käännettiin ja pian kajahti vasaran isku jälleen, jota tehden valkea rauta alkoi muuttua punaiseksi ja sitte kadotti senkin värin, kunnes vasaran iskut taukosivat ja rauta makasi siinä jähtyneenä, kylmänä ja muuttui mustaksi, miten ennenkin.

Papin ajatukset ylenivät nyt korkeampaan aineeseen, kun hän seisoi ja katseli rautakankia, joka lepäsi kovana ja mustana alasimella, vaikka se juuri vähää ennen kuumuudesta hehkuvana oli taipunut vasaran iskuista ja levittänyt säkeniä valosateena ympärillensä.

"Tässä on minulla merkillinen kuva, joka on tarkoin tutkittava", ajatteli hän; "eikös tämä rautakanki ole selvä kuva luonnollisesta ihmisestä, kun hän tulee kärsimisen uuniin! Kuinka pehmeäksi ja taipuvaiseksi tuo tulikaan kovassa ja valtaavassa tulikoetuksessa! Kuinka helposti tuo taipuikaan vasaran raskaista iskuista, ollessaan alasimella, hehkuen lainatusta kuumuudesta ja levittäen lainatun valon säkeneitä! Mutta kuumuus hävisi, ja nyt lepää se siinä kylmeten, tulee entistä kovemaksi ja on nyt niinkun ennenkin musta, kova ja jäykkä rautakanki. Nyt ei se enää levitä mitään hehkuvaa elonlämpöä, ei yhtään valon sädettä siitä enää lähde. Turhaan saisi siihen nyt raskahinkin vasaran isku sattua; se kyllä saattaisi katketa, vaan ei taipua".

Uskovainen pappismies jatkoi matkaansa, ollen näissä ajatuksissa, ja tuli aivan murheelliseksi siitä. Hän muisti hänelle uskotusta rakkaasta laumasta useita, jotka hän jonkun kerran oli nähnyt nöyrytyneinä, ja joiden hän oli toivonut tulleen muuttuneiksi murheen vaikutuksesta. He olivat olleet nöyrytyneinä, mutta ainoasti ajaksi, ja hän pelkäsi, että he nyt olivat paatuneemmat kuin milloinkaan ennen. Tuskin ajatteli hän, kuinka pian kuva saattaisi todellisentua sen miehen elämässä, jonka pajaa ja työtä hän vastikään oli ajatellut.

* * * * *

"Olkaa niin hyvä ja tulkaa sisälle! Ahaa, onko se pastori? Tulkaa sisälle kaiken mokomin", sanoi nuori, hyvin ihana vaimo, kunnioituksella nousten seisalleen papin astuessa huoneeseen. Hän pyhki tuolin esiliinallansa ja asetti sen hänen eteensä. Ei kuitenkaan ollutkaan yhtään tomun hiukkaa tuolilla eikä muuallakaan siinä iloisassa huoneessa; kaikki oli puhdasta ja eheää ja muuten hyvässä järjestyksessä.

"Istu itse", sanoi hän hymyillen, "jos minäkin sen teen. Minä tulin tänne kysymään Richardia; en nähnyt häntä kirkossa, ja kun äsken kävin pajan ohitse, ei hän ollut sielläkään. Onko hän kipeä?"

"Ei hän ole terve", vastasi Maria punastuen; "hän makaa. En luule, että hän nukkuu, jos pastori tahtoo mennä puhumaan hänen kanssansa. Hän, raukka, on niin alakuloinen, ja nyt hän kyllä on taipuvaisempi kuulemaan, mitä te sanotte, kuin muissa tilaisuuksissa, ja 'aikanaan sanottu sana on kultaa parempi'".

"Mikäs on, Maria?" sanoi pastori matalammalla äänellä. "sinä näytät niin murheelliselta. Miehelläsi lienee jotakin muuta kuin sairaus, joka sinua surettaa".

"Ah, pastori", vastasi hän lempeästi, "en voi valittaa rakkaasta miehestäni, vaan olen hyvin murheellinen. Tiedän, ettei pastori ymmärrä väärin minua taikka luule, että olen tyytymätön ja väärä häntä kohtaan, ja sentähden puhun asian todellisen laidan. Richard meni työmiesten kokouspaikkaan perjantaina; hän on äskettäin ruvennut siinä käymään minun toivoani vastaan, sillä jäsenet kokoontuvat kerran kuukaudessa 'viheriään käärmeeseen', ja seurun sääntöjen mukaan pitää jokaisen ostaa juomatavaraa vähintään 40 pennin edestä, että isäntä saisi sisääntulonsa. Mutta tietättekös pastori, minusta on se 40 penniä niiden raukkain paulana; niin on se ainakin ollut Richardille. Hän oli saanut yli 30 markan yhdestä rättingistä perjantai-aamuna, ja unhoitti, vastoin tavallista tapaansa, antaa minulle rahaa, meni sinne ja istui siellä sekä joi muiden tyhjäntoimittajain kanssa, kunnes kaikki rahansa olivat loppuneet. Hän tuli kotiin lauantaina päivällisen jälkeen, ei ennen, ja oli aika lailla juovuksissa. Minä pyysin häneltä vähän rahaa, vaan hän kiivastui, suuttui ja meni tiehensä; missä hän on ollut sunnuntain ja maanantain, sitä en tiedä. Tänä aamuna tuli hän kotiin, ja mitä minä voin päättää, on hän luultavasti eksynyt ja maannut jossakin ulkokuoneessa; hänen vaatteensa olivat likaiset ja repaleiset. Mutta hän näytti niin onnettomalta ja oli niin sydämellisesti murheellinen, ett'en minä häntä yhdelläkään sanalla nuhdellut, vaan sain hänen tänne ja houkuttelin häntä maata sekä annoin hänelle kupillisen lämmintä teetä. Minä tulin juuri hänen luotansa, ja pelkään, että hän on vilustunut ja tulee pahoin kipeäksi".

Richard Norman'ia suosi kaikki hänen vilpittömän, kohteliaan tapansa ja hyvän luonteensa tähden. Hän oli erittäin hyvä työmies ja paras hevosen kengittäjä koko tällä seudulla, oli saanut hyvän kasvatuksen, ja oli viisas, ymmärtäväinen nuori mies. Hän oli hyvin suostunut rakkaasen, jumaliseen vaimoonsa ja kahteen pieneen poikaansa, ja oli usein sanonut hänelle, ettei hän koskaan ollut niin onnellinen, kuin istuessaan kotona hänen ja lastensa luona. Yhdessä suhteessa puuttui häneltä kuitenkin paljon; hän ei ollut jumalaa-pelkääväinen mies. Hän kävi kyllä kirkossa, ei hän julkisesti ylönkatsonut sabattia; pastoriaansa arvoksui hän suuresti ja osoitti hänelle paljon kunnioitusta, mutta elävästä Jumalan pelvosta oli hän vieras. Rakkaus Jumalaan, hänen Vapahtajansa Jesuksen Kristuksen kautta, ei ollut hänen menetyksensä ponnistimena. Vastoin parempaa tietoansa menetteli hän, samoin kuin moni muukin, ikään kun Jumalan pelkoa ja tämän elämän jokapäiväisiä toimia olisi mahdoton yhdistää, unhottaen, että Jumalan valtakunta on uskovaisten sisällinen voima, niinkun hapatus, joka voimallisella ja läpitukevalla vaikutuksellansa koskee koko ihmiseen.

Pastori tapasi Richardin syvästi alakuloisena ja murheellisena. Hänen silmänsä olivat väsyneet, kasvonsa kalveat ja väkevä, jäntevä käsi makasi voimatonna peitteellä.

"Jaa, nyt tapaa pastori minut", sanoi hän raskain päin ja sydämin. "Luulen, että pastori on kuullut, kuinka minä käytin itseni menneellä viikolla, ja nyt olen tässä niin kurjana".

"Minä kaipasin sinua kirkossa", vastasi pappi, "ja kun tänään näin, ettet ollut pajassa, tulin tänne kuulemaan, kuinka voitiin, ja nyt tapaan sinut sängyssä tänä kauniina kesäpäivänä, työhön kykenemättömänä. Ystäväni, tämä näkö sattuu sydämeeni; minä olin alkanut toivoa parempaa sinusta".

"Jaa, herra pastori, mutta tämä ei saa enää uudestaan tapahtua, niin että te saatte antaa minulle tällä kertaa anteeksi".

"Se on yhtä kaikki, Richard, jos minä annan anteeksi taikka en; minä en ole sinun tuomarisi, vaan ystäväsi. Herran Jumalan kanssa on sinulla tekemistä. Jättääkö Hän semmoista nuhtelematta? Etsi Jumalan apua Jesuksen Kristuksen kautta. Heräjä ja rukoile, että Jumala antasi sinulle voimaa vastustamaan kiusaajaa. Meidän täytyy vastaanseisoo perkelettä, jos tahdomme voittaa kiusausta; mutta jos meillä on ainoastaan oma voimamme, niin me taistelemme hirmuista ylivoimaa vastaan".

"Sen tiedän varsin hyvin, ja minä rukoilen Jumalalta apua".

"Niin, ystäväni, mutta sinun pitää myös käyttää itsesi niinkuin rukoilet; sinun pitää luottaa nöyrästi Kristukseen ja uskoa, että sinä Hänen tähtensä saat armon ja voiman vastaukseksi rukouksellesi. Muista, että kun Jumala antaa meille käskyn, antaa Hän myös lupauksen samassa. Jumala sanoo sinulle: Tee työtä, — sodi — taistele; ja ne lupaukset, jotka Hän antaa, ovat nämä: 'Minä teen työtä sinussa — minä sodin sinussa — minä taistelen sinussa'. Jumalan käsky on: 'vastaanseisokaa perkelettä'; mutta lähimmästi sen yhteydessä on Hän antanut myös lupauksen, joka kuuluu: 'Niin pakenee hän teistä'".

Sinä ja minä, Richard, ja kaikki ihmiset saavat oppia Hänen sanastaan, että meidän pitää voittaa väkevä vihollisemme, ellei Hän ole meitä voittava. Ei ole yhtään aselepoa, ei ensinkään rauhaa kumpaiseltakaan puolelta; jos me emme voita, niin viepi hän varmaan meidät viimein ikuiseen vankeuteen".

"Jaa, tietääkö pastori, minä olen oikein kipeä tästä elämästäni; luulen, etten koskaan enää löydä mitään iloa siinä. Mikä houru olen ollutkaan! Minä olen hävittänyt rahani, voin nyt niin pahoin ja tunnen itseni niin heikoksi, etten voi tehdä työtä, eikä minulla ole ensinkään ruokahalua. Luulen, etten ole maistanut leivän murentakaan kahteen päivään. Tämöinen loppu siitä nyt on tullut; minä olen saanut maistaa sen seurauksia, ja varmaan voin sanoa, etten enää sitä tee".

"Toivon voivani sanoa, niinkun sinäkin, että tämä on sen loppu", vastasi pastori; "toivon myös niin olevan; mutta muista, mitä minä sanon — jos et kadu syntiäsi ja etsi Jesuksessa anteeksi-antamista ja pelastusta, ja siten voita pahaa Jumalan voimalla, niin tulee loppu paljoo pahemmaksi, sillä 'synnin palkka on kuolema', eikä ainoasti ruumiillinen, vaan hengellinen ja ijankaikkinen. Sanon myös sinulle senkin, että nyt on hyvin helppo sanoa: 'minä en tee sitä koskaan enää'; mutta kun terveys ja miehuus jälleen palajaa, tulee kiusaus uudella voimalla, ja jos et ole antanut itseäsi Kristukselle katumuksessa ja totisessa uskossa, etkä Hänen voimallansa vastusta ja voita kiusausta, voit sinä tehdä, niinkun tuhannet muut: minä menen sinne jälleen. Mutta minä en sano nyt sen enempää; minä laskeun polvilleni ja rukoilen sekä toivon, että sinäkin rukoilisit edestäsi, että Jumala antaisi sinulle Pyhän Henkensä ja auttaisi sinua tekemään Hänen tahtoansa".

Kotimatalla ajatteli pastori vakaasti Richard Norman'in sielun tilaa, ja hän huokasi raskaasti, sillä ei siinä juuri ollut paljon ilon syytä. Richard tunsu luonnollisesti sen kärsimisen, jonka hän synneillänsä oli itsellensä saattanut, mutta hän ei tuntenut mitään syvempää nuhtelemista itsessään eikä surua itse synnistä. Kaikki hänen vastauksensa osoittivat, että hän vähän taikka ei ollenkaan tuntenut tehneensä syntiä Herraa vastaan; ne eivät olleet vastauksia siihen, mitä hänen opettajansa oli sanonut, vaan ainoasti hänen omien ajatuksiensa ja mietteittensä ilmauksia — ajatuksia täydellisestä omaan viisauteensa luottamisesta ja omaan voimaansa uskaltamisesta.

Päivää jälkeen teki Richard tavallisuuden mukaan työtä pajassa, ja seuraavana sunnuntaina oli hän kirkossa sekä piti muutamia viikkoja päätöksensä, ettei avaisi minkään kapakan ovea; mutta hänen vaimonsa huomasi raskaaksi murheeksensa, ettei hänessä nähty nöyryyttä eikä mitään totista parannuksen murhetta. Hän näytti olevan ylpeä siitä hyvästä päätöksestä, jonka hän oli tehnyt, ja kun hän pyysi, ettei hän luottaisi liiaksi omaan voimaansa, vaan muistaisi, mitä heidän opettajansa niin usein oli heille selittänyt, sanoi tämä nauraen, että tosin oli papin oikeus siitä saarnata, sillä olihan se hänen velvollisuutensa ja kuului hänen virkaansa, "mutta", lisäsi hän, "pappi ei tunne minua. Luuletko sinä, etten minä voi pitää sanaani, kun olen kerta asian sanonut? Sitä paitsi sanon sinulle senkin, että jos pappi saarnaakin ja hänellä on siihen lupa, niin ei se ole sanottu, että se on vaimon tehtävä. Mutta elä hätäile", sanoi hän, kun tämä näytti vakaiselta ja murheelliselta, "minä lupaan sinulle, ettet sinä saa koskaan kuulla minun olleen 'viheriässä käärmessä', jos en sinne asiain tähden täydy mennä. Niinkun tiedät, onhan luvallista juoda lasin asiamiehensä kanssa. Ja sen sanon sinulle ja vielä papillekin, että jos mielih jotakin ansaita, niin ei saa riitaantua tuttujuuden kanssa".

Lieneekö ollut asiata vai ei, sitä en tiedä, ehkä oli laita edellinen, niin tosi on kuitenkin, ettei kulunut monta päivää tästä keskustelusta, kun Richard taas meni "viheriään käärmeseen". Hän tuli yhtähyvin kotiin kello 10, vähän iloisena, vaan ei juopuneena. Hänen vaimonsa kysyi ystävällisesti, missä hän oli ollut, ja hän vastasi kevytmielisellä naurulla: "Olinpahan vaan yhden hyvän ystävän kanssa tuolla ,viheriässä käärmessä". Maria ei saattanut nauraa, vaan näytti syvästi alakuloiselta, ja Richard suuttui, kun tämä tuskin vastasi hänelle, koska hän kertoi sinä iltana kylässä kuulemiansa uutisia.

Maria oli surullinen ja syvissä ajatuksissa, ja oli tuskin kuullut tai vaaria ottanut hänen sanoistaan. "Rakas Richard", sanoi hän heräten ajatuksistaan, "minä en tosin tahdo suuttuttaa sinua, vaan ei minulla ole sydäntä puhua semmoista, kun tunnen, että sinä olet alkanut antaia kiusaajalle jälleen. En voi nauraa, en jutella enkä olla levollinen; ja Richard, eikös ole niin, että sinä koetat karkoittaa omantunnon tuskaa tätä kevytmielistä ja välinpitämätöntä tapaa hyväksymällä".

"Juttua ja tyhmyyttä", vastasi hän; "aina sinulla on tähän aikaan muistutuksia".

"Ei aina, Richard, hyvin harvoin; mutta minä olen murheellinen sentähden, että sinua niin sydämellisesti rakastan, ja minä tiedän, että sinä, sentähden ettäs rakastat minua, suot minun puhua uskollisena ystävänäsi samoin kun myös omana vaimonasi. Rakas mieheni, sinä olet kaikki minulle. Toisinaan pelkään, että ennen miellytän sinua kuin palvelen Herraa, sillä minä vaikenen, kun minun pitäisi puhua. En voi sietää yhtään tyytymättömyyden osoitusta kasvoillasi, ja aina pelkään, etten mitään väärin sinulle sanoisi. Jos olen sen tehnyt tänä iltana, niin suo se minulle anteeksi. Etkös tahdo antaa anteeksi, Richard?" sanoi hän, pistäen kätensä hänen käteensä ja katsoen häneen vakaisesti, vaan sydämellisesti lempeillä silmillä.

Richard katsoi häneen hetkisen sanaakaan puhumatta, ja sitte levisi lämpimimmän rakkauden ilmaus hänen kasvoilleensa, ja hän sanoi vapisevalla äänellä: "Jumala siunatkoon sinua, Jumala siunatkoon sinua, Maria raukka; sinä olet paras vaimo maailmassa"; hän puristi hellästi hänen käteensä suljettua kättä ja katseli mieltymyksellä hänen lempeätä muotoansa. "Sinä olet sievin ja viisain kaikista — turhaa on koettaa tehdä sinua vastaan, sen minä sanon, enkä huoli, kuulkoon sen kuka hyvänsä; sinä olet oikeassa ja minä väärässä, ja minun on pyydettävä anteeksiantamista; mutta sen teidän, etten minä ansaitse semmoista vaimoa".

"Minä luulen, ettet sinä ole niin onnellinen minun luonani ollessasi, kuin minä olen silloin, koska sinä olet kotona, kun minä istun työssäni iltasella ja sinä luet pipliaa tai Kristityn Vaellusta minulle, tunnen minä usein olevani onnellisin olento maan päällä".

"Kristityn Vaellus", sanoi hän; "ah, nyt muistan, minun olisi pitänyt lukea tänä iltana sitä, ja minä lupasin Juhaniille, että hän saisi olla valveella puoli tuntia tavallista myöhempään ja kuunnella".

"Hän olikin valveilla", sanoi Maria, "ja hän kärsi pettymystensä hyvin siivosti. Minä sanoin hänelle, että isä kentiesi huomen-iltana olisi kotona ja lukisi meille, ja lupasin pyytää sinulta, että hän saisi istua valveilla huomeniltana taas, koska hän oli niin siivo tänä iltana".

Seuraavana ehtona oli Richard kotona ja luki Kristityn Vaellusta vaimollensa, ja Juhani sai olla kuuntelemassa; lapsen maata mentyä istuivat he vielä hetkisen, hiljaisesti ja vakaisesti keskustellen siitä ihmeellisestä kirjasta. "Jos tämä kirja on oikeassa", sanoi Richard, "ja niin luulenkin, niin olen minä sitä pahoilla silmillä katsellut. Se on kaunista lukea, Maria, ja kun minä luen sitä, tunnen minä, että totinen usko on ainoa tarpeellinen, ja että tahtoisin ennen olla kristitty kuin kruunupää kuningas. Tästä kirjasta nähdään, kuinka Jumala voipi kutsua köyhän miehen vaeltamaan sitä tietä, joka on parempi kaikkia maailman teitä, mitkä vievät rikkauteen, korkeuteen ja kunniaan. Onhan kuitenkin kummallinen tämä köyhä vaeltaja! Kuinka ihmeellisesti Herra menettelee hänen kanssansa! Ja kuinka suuren kunnian Hän hänelle antaa!"

"Ja miksi et sinä voi tulla hänen kaltaiseksensa?" sanoi Maria.
"Sinulla on sama kutsumus ja sama armollinen Jumala, Richard".

"Jaa, se on kyllä tosi", vastasi Richard ajatuksissansa. Hän istui muutaman minuutin hiljaa, ja lisäsi sitte hymyillen, katsahtaen vaimoonsa, "mutta minun ei tarvitsisi jättää vaimoani Turmeluksen kaupunkiin, taikka kuulla hänen kutsuvan minua takaisin; tässä tulee vastakkainen suhde. Vaimo on matkustaja, ja minä pelkään, että hän voi sanoa miehestänsä — hän on Turmeluksen kaupungissa".

"Ei ei", sanot Maria, lämpimästi katsahtaen, "olkoon pikemmin sanottu meistä, että me molemmat olemme yhdessä lähteneet vaellusmatkalle. Emmekös olisi onnelliset! Meillä on terveys ja voimat; meillä ei tosin ole yltäkyläisyyttä, vaan kuitenkin riittävä jokapäiväinen leipä; rakkaat lapsemme ovat suurena ilonamme ja me rakastamme toisiamme; emmekö siis voisi olla onnelliset!"

"Niin, voisi", kertoi Richard. "sano pikemmin: emmekös nyt ole onnelliset! Mitä tarvitsemme enempiä! Minä tunnen tänä iltana itseni täysin tyytyväiseksi. En koskaan ole onnellinen 'viheriässä käärmeessä', istuessani kevytmielisten, orjallisten juomarien seurassa, ja minä toivon usein pääseväni sieltä jälleen tänne iloisan takkavalkean ääreen, jossa olisin kirja kädessä, samalla kun sinä istuisit vastapäätä minua neuloen tai laittaen jotakin minulle ja lapsille, ja katsoisit välistä minuun iloisesti hymyillen, kysyäksesi tahi muistuttaaksesi siitä, mitä luen. Ei, ei, minä sanon: kuinka onnellisia me olemme! Miks'et vastaa, rakas Maria?"

"Koska minä kuitenkin sanon: voisimme tulla".

"Mutta — mitäs me tarvitsemme vielä?"

"Me tarvitsemme rakastaa Jumalaa enemmän", vastasi Maria nöyrästi, vaan juhollisen vakaisesti; "me tarvitsemme palvella Häntä uskollisemmin ja muistaa aina Hänen läsnäolonsa; meidän tarvitsee tulla totisesti yhdeksi Kristuksen kanssa, niinkun oksa viinapuun kanssa; meidän tarvitsee yhä yksivakaisemmin rukoilla Pyhää Henkeä. Minä pelkään, rakas ukkoseni, että Jesus on sanova sinulle ja minullekin: 'Yksi sinulta puuttuu', ja se yksi, joka puuttuu, on totinen luottamus Kristukseen, tuo ainoa tarpeellinen ja ainoa, joka voi hädässä yllä pitää".

"Sinä olet oikeassa", sanoi Richard hyvin vakaisesti, "vähintäkin on se tosi minun, vaan ei sinun puolestasi, Maria; sitä en koskaan myönnä. Minä toivon, että tulisin puoliksiin niin hyväksi kuin sinä".

"Ah, Richard, niin et saa sanoa! Sinä et tiedä, kuinka usein tunnen itseni murheelliseksi oman pahan sydämeni tähden. Minä tiedän oikean tien, mutta pelkään usein, etten vielä ole alkanut sitä vaelttaa. Minä tiedän, että yksi on tarpeellinen, mutta pelkään välistä, etten ole vielä parasta osaa valinnut.

Mutta meidän tulisi olla hyvin onnelliset ja hyvin kiitolliset Jumalalle kaikesta hyvydestänsä meitä kohtaan. Se on oma syyne, Richard, jos emme ole onnelliset".

Eikö he olleet onnelliset? Maria toivoi saavansa sanoa itsellensä, että he olivat onnelliset. Hänen iloisa luonteensa lievitti välistä toivon hohteen, kirkkaan kuin vesikaaren, tulevaisuuteen; mutta hohde hävisi useimmiten yhtä pian kun se oli tullutkin, sillä hänen järkensä näytti hänelle, kuinka heikolla perustuksella se oli. Hän tunsi, vaikkei hän sitä edes itsellensäkään tahtonut tunnustaa, että hänen miehensä oli epävakainen kuin laine. Toisinaan kuunteli tämä hänen vakaisia sanojansa väsyneellä tahi hyvänluontoisesti välinpitämättömällä mielellä. Vähemmän tarkat silmät kuin takkaan vaimon ei kentiesi olis huomanneet tätä, mutta rakkaus ei Mariaa aina soaisnut.

* * * * *

Vuosi oli kulunut. Richard oli vaarallisesti kipeä. Maria istui vaaleana ja surren hänen vuoteensa vieressä, sydän täynnä murhetta ja levottomuutta. Kaikki toivo oli loppunut, ja vaikka hänen oli kauhea ajatella, että hän miehensä menettäisi, ei kuitenkaan tämä ollut mitään sen tunteen suhteen, ettei hän olisi valmis kuolemaan, ettei hän ollut antanut itseänsä Kristukselle, vaan että hänen täytyisi kuolla synneissänsä, eikä siis voisi kohdata Jumalaansa ilolla.

Meidän ei tarvitse tässä huolia niistä seikoista, joiden voimalla Richard oli langennut eli oikeammin vähitellen vajonnut syvemmälle ja syvemmälle synnin mutaan. Se on vanha ja kyllin tunnettu kertomus — näkö, jonka liian usein saamme nähdä; mutta mikä erittäinkin teki hänen tilansa pahaksi, että hän oli lähtenyt syntisten tielle, nähden avoimin silmin sekä vaaran että synnin. Hänen tietonsa jumallaisista totuuksista oli nyt selvempi, hänen käsityksensä Jumalan hyvydestä oli puhtaampi, kuin hänen viimein tapahtuneessa katkerassa kokemuksessansa. Hän osasi puhua, puhua hyvin uskonnosta, hän tunsi monta raamatun paikkaa, hän ymmärsi sekä ristiinnaulitun Vapahtajan tarpeen, että ne vaatimukset, jotka tämä hänelle oli asettanut, mutta ei hän ollut vielä tosiaan antanut sydäntänsä eikä luottamustansa Hänelle, eikä siis myös koskaan toden teolla päättänyt Jumalan avulla syntiä hyljätä. Yksi asia on tietää, että meidän on se tekeminen, ja toinen asia on uskossa valvovaisuudella ja rukouksella sekä vakaisella ja kestäväällä kilvoituksella sydämeistä, sielusta ja koko tahtomme voimasta Jumalan avulla sitä tehdä. Me kerromme uudelleen, että semmoinen tapaus kuin hänen ei ole harvainen; monta samanlaista olemme nähneet. Hän rakasti syntejensä, eikä hänellä ollut ollenkaan antaa rakkautta lempeälle, anteeksi-antavalle Jesukselle, joka kuoli syntisten edestä, ja siten antautui hän vähitellen himoovaisen sydämensä viettelyksille ja kiusaajan hyökkäyksille, jonka harrastus on aina kuvata helvetin tietä onnellisimmaksi tieksi. Hän oli tullut laiskaksi ja huolimattomaksi ammatissaan, niin että eräs toinen seppä, joka huomasi, että kylässä voisi saada työtä rakensi pajan lähelle hänen pajaansa. Richardin entiset tuttavat eivät kuitenkaan olisi hänestä luopuneet, jos he eivät olisi niin usein tavanneet pajassa ainoasti oppipojan, jolla oli tuskin tulta ahjossa, samalla kun mestari itse istui ravintolassa, taikka jos hän oli pajassakin, niin oli hän puolihumalassa, ja oli vihainen ja hävytön, kun he valittivat hänen leväperäisyyttään. Pian eivät he huolineet tuhlata aikaa häntä odottaessaan, vaan menivät hevosinensa ja työmiehinensä uuden sepän luokse, joka, vaikkei ollut niin taitava kuin Richard, oli kuitenkin selvä ja ahkera sekä kiitollinen ja kohtelias.

Maria kärsi nämä koetukset hyvin nöyrästi; hän rukoili, hän kartti, ettei hän suuttuisi, ja vartioitsi huuliansa. Hän ei koskaan lausunut nuhdesanaa, hän ei torunut häntä koskaan hänen humalassa ollessaan eikä edes puhunutkaan hänen kanssansa paitsi hillitäksensä ja rauhoittaaksensa häntä. Hän elätti itseänsä neulomisella ja vaatteiden pesulla ja istui puoliyöhön neuloen, saadaksensa nousta aamulla varhain neulomiansa pesemään. Hän tukki korvansa kylän juorukielille, jotka välistä teeskennellyllä osan-ottavaisuudella juttelivat hänelle uusia kertomuksia hänen miehensä irstaisuudesta. Hän ei ottanut osaa heidän valituksiinsa hänen ylöllisyydestänsä; hän ei suonut yhtään pahaa sanaa lausuttavan hänestä hänen läsnä-ollessansa. "Olenhan minä hänen vaimonsa", sanoi hän totisesti vaikka vapisevalla äänellä ja kyynelsilmin, "ja minun pitää olla viimeinen vikain näkiä miehessäni, enkä voi sallia muidenkaan hänestä kuulteni pahaa puhuvan".

* * * * *

Kova koetus oli Richardille se, että hän näki uuden pajan avattavan ja vetävän työn teettäjät puoleensa. Hän tuli raivoon, kun vaan kuuli kilpailiansa nimeä mainittavan, ja kävi nyt entistä useammin ravintolassa, jossa niin kova-äänisesti ja kiivaasti kiroili toista seppää ja hänen tuttaviansa, että 'viheriän käärmeen' emäntä, koska tämä päälliseksi ei enää otoksiansa rehellisesti maksanut, alkoi pitää häntä kiusallisena vieraana, ja huusi toisinaan miestänsä, joka otti Richardin olkapäistä kiini ja paiskasi ulos.

Mutta keskellä syntijuoksuansa tuli hän äkkiä seisotetuksi. Hän sai kuumetaudin ja makasi avuton ja heikkona sairavuoteellansa. Tohtori kävi siellä ja selitti sen olevan varsin arveluttavan hermokuumeen. Hän alkoi puhua sekaisin, vaan oli kuitenkin siksi tunnossaan, että pyysi pastoria luoksensa hakemaan. Hän tuli, vaan tapasi Richardia täydellisessä houraustilassa, kykenemätönnä

käsittämään sitä rukousta, jonka hän murheellisen vaimoraukan kanssa yhdessä sairaan sängyn viereltä korkeuteen lähetti. Kuume paheni, ja tohtorilla ei ollut enää ensinkään toivoa hänen pelastuksestaan. Mutta hänen vaimonsa ja pastorin hartaat rukoukset, ettei häntä temmattaisi pois synneissänsä, tulivat kuulluiksi. Odottamatta nukkui hän sairauden kovinna ollessa, ja siitä hetkestä alkoi hän tulla paremmaksi.

Pastori tapasi hänen kerran eräänä kevätaamuna huoneensa ikkunassa istumassa. Muutamat viikot olivat matkaan-saattaneet suuren muutoksen Richardissa. Hänen ennen niin voimakas olentonsa oli laihtunut, niin ettei hänessä ollut, niinkun sanotaan, muuta kuin luu ja nahka; hänellä ei ollut enemmän voimaa kuin pienellä lapsella. Kyyneleet — ja ne näyttivät olevan totisen syntein katumuksen vaikuttamat — juoksivat kuitenkin pitkin hänen vaipuneita kasvojansa, ja tuskin kuultavalla äänellä pyysi hän opettajaansa rukoilemaan hänen edestänsä, että Jumala antaisi hänelle anteeksi ja loisi hänelle uuden sydämen sekä opettaisi häntä elämään uutta elämää.

Koko hänen tapansa osoitti nöyryyttä ja syvää vakaisuutta. "Mihin surkeuteen olenkaan syönyt itseni", sanoi hän; "mutta ah, eikö Jumala ole hyvä minua kohtaan! Hän pysähdytti minut syntijuoksussani ja nöyryytti minua, mutta Hän ei ole minua lopettanut eikä poisheitänyt. Hän antaa minulle katumus-aikaa, ja jos minä vielä joskus saan terveyteni ja voimani jälleen, niin saa pastori ja kaikki ihmiset nähdä, kuinka toisenlaiseksi minun elämäni pitää tulla. Kuinka kauheasti olenkaan väärinkäyttänyt Hänen armolahjansa! Kuinka kurja olen ollutkaan siivolle vaimolleni, kuinka huolimaton isä lapsilleni, kuinka viheliäiseksi olen tehnyt kodin heille! Mutta siitä täytyy ja pitää tulla muutos. Minä olen laiminlyönyt Jumalan sanan harjoituksen, ei meillä ole ollut kotohartautta; mutta minä koetan tulla uudeksi ihmiseksi. Vaimoni pitää tulla onnelliseksi jälleen; minä annan lapsilleni hyvän esimerkin".

"Me rukoilemme", sanoi pastori, "että Jumala soisi sinulle armonsa, jotta voisit antaa itsesi uskossa Kristukselle Vapahtajallesi, ja että voisit pitää tehdyn päätöksesi. Minä en epäile sinusta, ystäväni; toivon sinun puhuvan totta. Tosi on, mitä sanot, että Jumala on nöyryyttänyt sinua. Toivon, että tämä saattaisi sinut ajattelemaan, ja opettaisi sinut tuntemaan itsesi syntiseksi sekä johdattaisi sinut etsimään anteeksi-antamista Kristuksessa. Iloinen olen nähdessäni sinut nöyryytettynä, ja minä menettelen rehellisesti ja uskollisesti sinua kohtaan. Sanani voivat olla karvaat sinulle, vaan minä en saa kieltäytyä tekemästä asemaasi sinulle itsellesi selväksi. Sinä olet suuri syntinen, ja sinun pitää kiiruhtaa Jesuksen tykö etsimään apua ja anteeksi-antamista Hänen tähtensä". Sitte puhui hän hänen kanssansa siitä verestä, "joka puhdistaa kaikista synneistä", ja jota elävällä uskolla vastaan-ottamatta ei synnin suru eikä synnintunnustus mitään hyödytä. Hän avasi pipliansa ja näytti Richardille muutamia sen lauseita, joissa suuresta ja kauan luvatussa Messisiaasta puhutaan *kärsivänä* Vapahtajana. Hän koki selittää hänelle, että Kristuksen täytyi kärsiä, koska sovinto-uhri oli välttämätön; kuinka koko piplia näyttää, niinkun Johannes Kastaja, osoittavan Kristusta semmoisena "Jumalan karitsana, joka poisottaa maailman synnit"; sillä Hänen kallistetun päänsä päälle on Herra Jumala laskenut kaikki meidän syntimme. Hän koki sitten näyttää hänelle, että meidän, saadaksemme jonkinmoisen kuvan synnin hirmuisuudesta, on katsominen Kristuksen kärsimiseen; sillä se kauhea kosto, jonka Jumalan vanhurskaus ja pyhyys vaati, on voimallisin todistus synnin sanomattomasti hirmuisesta saastaisuudesta Herran edessä.

"Ja nyt kysyn sinulta, Richard", lisäsi hän, "oletkos tähän asti oikein uskonut tähän rakkaasen Vapahtajaan? Oletko uskossa vastaan-ottanut Hänet? Jos et sitä ole tehnyt, niin en ihmettele, ettet koskaan vielä ole nähnyt syntiä oikeassa valossaan tahi voinut käsittää, että sinulla on Herrassa Jesuksessa pelastaja synnistä ja ijankaikkisesta vihasta vapahtaja".

He laskeusivat nyt yhdessä polvillensa. ja pastori rukoili anteeksi-antamista ja armoa, ja ylisti armollista Jumalaa siitä laupeudesta ja pitkämielisyydestä, jota Hän oli siinä osoittanut, että oli vielä säästännyt ihmistä, joka niin kauan oli vaan "maata turmellut". Kun taas nousivat ylös, ja pastori näki Richardin vakaisen muodon ja kuumat kyyneleet, jotka täyttivät hänen silmänsä, kun hän vastasi opettajansa lämmintä kädenpuristusta, heräsi hänessä iloinen toivo, että sairaan sydän viimeinkin oli saanut vakaisen vaikutuksen lunastuksen tärkeydestä. Hän huomasi nyt, mielti hän, ensi kerran Richard Norman'issa totisen merkin siitä surusta, joka on tie elämään.

Päivää jälkeen meni pastori jälleen sinne. Maria tuli häntä vastaan säihkyvin kasvoin. Hänen miehensä oli paljoka parempi, sanoi hän. Hän taisi nyt maata ja vähän syödäkin; juuri nyt oli hän nukkunut, ja vahinko olisi herättää häntä; mutta hän oli varma siitä, että hän pahastuisi, saatuansa kuulla pastorin olleen siellä, eikä hän saisi tavata häntä, ja Maria sanoi myös, että hänen miehensä näytti peräti muuttuneen. Hänen silmänsä tulivat täyteen kyyneleitä puhuessaan hänen nöyrästä, kiitollisesta mielentilastaan ja hänen rakkaudesta hänestä ja lapsiin.

Muutamia päiviä jälkeenpäin tapasi pastori Richardin iloisassa puutarhassa. Ihana oli päivä, ja virvoittava, raitis ilma, sanoi hän, oli tehnyt hänelle enemmän hyvää, kuin kaikki hänen nauttimansa

lääkkeet. Tohtori oli sanonut hänelle, ettei hänen enää tarvitse sinne tulla, ja että hän saisi ottaa yllensä päällystakkinsa, ja kävellä edestakaisin puutarhassa; ja siellä kävi hän nyt, nauttien puutarhan hyvää tuoksua, jossa syreenit, hajuorvokit ja kultalakat olivat täydessä kauneudessaan, ja tiklivarpuset lauloivat, tehden pesäänsä makuukammarin ikkunaa vastapäätä seisovaan perunapuuhun. Avonaisessa ikkunassa istui hellä puoliso ja katsoi välistä työstänsä, nähdäksensä häntä ja muistuttaaksensa hänelle, mitä tohtori oli sanonut, ettei hän saisi olla kerrallaan niin kauan ulkona, jotta väsyisi, vaan että hän tulisi välistä sisälle lepäämään ja menisi sitte jälleen sinne.

Hän nousi ylös, nähtyänsä puutarhassa pastorin miehensä luona, ja meni ulos tapaamaan häntä. Hedelmäpuut olivat nyt juuri täydessä kukassa ja oksat olivat puetetut hienoilla valkeilla kukilla. He puhuivat kukista, ja Richard sanoi, ettei hän ollut koskaan nähnyt niin paljon kukkia eikä niin runsasta toivoa hedelmistä, jos ilma saisi kauniina pysyä.

"Pankaamme mieleemme, mitä Jumala tahtoo meille tällä opettaa", sanoi pastori vakaisesti; "kukat putoavat pian jalkainne juureen: kukat kuvailevat jumalisen elämän toiveita. Sinusta, ystäväni, on minulla suuri syy toivoa, mutta minä toivon, että sama Jumala, joka luojana antaa kukalle armon tehdä hedelmän, sekä kehittää ja saattaa tämän hedelmän kypseksi, antaisi armon Jumalana myös niiden toiveiden kukkien ja lupausten, joita sinussa nyt näkyy, hedelmiä tehdä sekä kasvattaa, ravita ja kehittää niitä. Mutta muista, Richard, että hedelmä ei aina seuraa kukkaa".

Paljon näkyikin Richardissa toivottavaa. Hänen sydämensä tuntui olevan syvästi liikutettu; hänen katumuksensa näytti olevan totinen. Hän oli eli näytti olevan perinpohjin nöyryytetty; ja se on hyvä merkki, kun ihminen, joka luottaa itseensä, nöyrytyy. Hänen nöyryytensä tuli koetukseen. Jakob Burnet, joka oli rakentanut toisen pajan ja kohteliaisuudellaan ja uutteruudellaan voittanut puoleensa Richardin entiset ja tämän laiminlyömät asiamiehet, tarvitsi apulaista, ja Richard meni hänen luoksensa paikkaa hakemaan, julkisesti tunnustaen, kuinka paha ja suuttunut hän oli ennen hänelle ollut.

Jakob Burnet oli lempeäsydäminen, vanha perheetön mies. Hän mielistyi niin Richardin käytökseen, että hän otti hänet palvelukseensa isommalla palkalla, kuin hän ensin oli aikonut, ja lupasi, että jos hän pysyisi paikallansa siivosti vuoden, rupeaisi hän yhdistykseen hänen kanssansa. Kaikki päättivät yksimielisesti, että Richard oli täydellisesti muuttunut; ei koskaan hän ollut miettiväisempi ja ahkerampi, hän teki työtä iloisesti ja oli niin tyytyväinen ja kärsivällinen, vaikka hän oli tullut mestarista kisälliksi, että nekin, joilla oli pahimpia aavistuksia, alkoivat toivoa parasta. Hän näytti kapakan tykkänään hyljänneen eikä ollut kuulevinaankaan, kun entiset toverinsa kokivat häntä sinne saada.

Puoli koetusvuotta oli kulunut ja Richard oli olemistaan paikallansa. Mutta silloin tapahtui, että "viheriän käärmeen" isäntä tuli sinne hevostansa kengityttämään ja neuvottelemaan Burnetin kanssa erään rautaisen portin tekemisestä hänen puutarhaansa. Hän tapasi Richardin yksinään pajassa. Hevosen kengitettyä alkoivat he puhua portista, ja silloin päättivät he olevan välttämätöntä olla paikalla ja ottaa mitta, jonka mukaan voisi tehdä juuri semmoisen portin kuin tahdottiin. "Sinulla ei voi olla niin hyvää silmämittaa", sanoi hän, "ja vaikkei olisi oikein pyytää sinua minun luokseni, sen päätöksen mukaan kun olet tehnyt, niin luulen sinussa kyllä olevan miestä, että tulet puutarhaan mitan ottamaan, vaan et mene edemmäs, ellet itse tahdo".

"Niin luulisin", vastasi Richard nauraen, "ja kun mestari tulee, voin minä lähteä heti, jos ette halua häntä ennemmin pyytää mitta ottamaan".

"Ei, ei", sanoi isäntä; "sinä olet minulle paljoa soveliaampi; sitä paitsi pidän minä ja minun vaimoni vanhoista tutuista kasvoista paremmin kuin uusista. Totta puhuen, Richard, on monta paitsi minua, jotka toivovat sinua takaisin omaan pajaasi sinulle kuuluvalla paikalla. Ja mitä vanhaan Burnetiin tulee, on kaikkein meidän ajatuksemme se, ettei hänellä olisi mitään oikeutta sinua pois ahdistaa; sillä hän on varakas ja voisi elää rauhassa; ei sentähden, että minä olisin nähnyt vilahdustakaan hänen rahoistansa".

Päivä oli kylmä ja sateinen, ja kun Richard ja isäntä seisoivat veräjällä, aukeni ikkuna ja emäntä tervehti Richardia ystävällisimmällä hymyilyllä. "Kuinkas kuuluu, herra vieras?" sanoi hän; "te olette olleet poissa niin kauan, että minulla on jo ollut aikaa unhottaa nimennekin".

"Olkoonpa hänen nimensä mikä hyvänsä", sanoi isäntä pilkallisesti katsoen (oliko se tahallansa vai ei, emme voi sanoa), "niin on hän päättänyt pysyäkin vieraana; sinä et saa kiusata häntä juomaan yhtään lasia".

Emäntä meni pois ikkunasta, mutta silmänräpäyksen perästä nähtiin hänen suuri haamunsa ovella, ja koroittaen äänensä huusi hän: "Kuka sanoo, etten minä ole emäntä talossani, ja ettei minulla ole oikeus tarjota vieraalle jotakin lämmintä näin kolkkona päivänä? Mutta ensin haluan minä nähdä, mitä teillä on tekemistä minun puutarhassani". Hän kulki eteenpäin käytävää kädet puuskassa.

"Kuulkaas nyt, herra vieras", sanoi hän nauraa kohottaen ja laskien kätensä Richardin olkapäälle, "minä luulen tuntevani teidän kauniit kasvonne. Mutta sano minulle, Richard", jatkoi hän aivan tuttavasti, "mitä kuuluu sinulle ja sievälle vaimollesi? Minä kunnioitan suuresti teitä molempia, erinomattainkin häntä, sillä hän on pieni siivo olento ja käyttää itsensä aina hyvin. Minä en tahdo vietellä sinua juomaan, mies; jos en erehdy, niin olet sinä maksava minulle koko viimeisen kerran otokset; mutta minä en ole niin epäkohtelias, että sitä vaadin; vaan en minä aio täällä seisoa tyhjin suin, hyvät miehet", ja kääntyen mieheensä sanoi hän: "sinä näytät niin vilusta siniseltä, että minulle jo tulee vilu, kun vaan katson sinuun; meillä on oivallinen takkavalkea sisällä, ja minä menen laittamaan sinulle totilasini, en liian heikkoa, että se kylmän karkoittaisi, ja minä tulen loukatuksi, Richard, jos sinä menet matkaasi etkä maista yhtä ainoata pisaraakaan, joka on tavallista asioita tehdessä — yhtä ainoata pisaraa".

Kaikki oli tehty veräjällä, ja Richard kääntyi miehuullisesti pois; vaan silloin isäntä vielä kerran häntä koetti. "Yksi lasi vaan järjestyksen vuoksi — eihän tuo ole liian paljon. Sinä voit sekä tehdä että pitää päätöksesi. Tule nyt ja näytä, että sinä olet mies. Yksi lasi, ja sitten ajan minä sinut ulos; yksi kauppamatka eikä enempää".

Richard empi: "No aja; yksi lasi ei voi tehdä niin suurta vahinkoa".

Väkinäisesti nauraen lausui hän nämä sanat ja seurasi isäntää huoneeseen. Heidän ei tarvitse pitemmin tutkia syytä, joita käytettiin tahi kuinka häntä kiusattiin, vaan seuraus oli kuitenkin tavallinen. Huokeampi oli tulla huoneeseen, kuin sieltä ulos mennä, ja kun hän vihdoin lähti pois, tuikkivat tähdet puoliyön taivaalla.

Ainoasti yhdessä ikkunassa koko kylässä kiului valkea sinä yönä, siitä huoneesta nimittäin, jossa hänen vaimonsa istui ja odotti hänen kotiintuloansa. Hän katsoi hiljaa ylös hänen tullessaan; tämä käänsi kasvonsa pois siitä vakaisesta katsahduksesta, jolla Maria katsoi häneen. Jos hän ei olisi kasvojansa kääntänyt pois, olisi hän nähnyt, kuinka kyöneleet virtailivat hänen poskillansa. Mutta vaikka hän koki tukehduttaa niitä, kuuli Richard, kuinka syvä huokaus nousi hänen rinnastaan. Hän laittoi hänen ruokansa, joka oli ollut takassa lämpiämässä, pöydälle hänen eteensä; tämä katsoi siihen, pudisti päätänsä ja sanaakaan virkkamatta hellälle, kärsivälliselle vaimollensa, joka oli kyllin ymmärtäväinen sanoaksensa jotakin semmoista, joka tämmöisessä tilassa voisi ärsyttää häntä, hoiperteli hän sänkyynsä.

Seuraavana aamuna heräsi hän juomisen himossa, ja saman päivän iltana oli hän suurin-suinen "viheriän käärmeen" kapakkatuvassa mellastavassa seurassa. Hän oli langennut todellakin takaisin entiseen elämäänsä, ja kaikki hänen lupauksensa ja päätöksensä menivät niin turhaan, kuin ei näitä olisi koskaan lausuttu.

Niinkun nyt näkyi, ei hänen vanha syntinen elämänsä ollutkaan poistunut, vaan ainoasti keskeytynyt kovan taudin tähden. Käyttäksemme raamatun ankarata lausetta, oli "koira syönyt oksennuksensa jälleen". Richard ei kuitenkaan laiminlyönyt työtänsä. Hän oli pajassa joka päivä, toisinaan tosin pää kipeänä ja puolihuumaantuneena edellisen yön ylöllisyydestä.

Jakob Burnet puhui yksinkertaisesti ja vakaisesti, vaan ystävällisesti hänelle hänen syntisestä tavastansa. Richard nauroi hänen nuhteillensa ja kysyi, mitä syytä hänellä oli valittaa niin kauan kun hän teki työtä, niinkun hänen piti tehdä. "Mutta muistanethan kyllä", sanoi vanha mies, "että se riippuu sinun vakaisuudestasi, jos me rupeamme yhdistykseen taikka ei".

Richard lupasi parantua, vaan unhotti ja rikkoi lupauksensa melkein yhtä pian kuin ne tekikin. Vaikka hän tuli työhönsä aamusilla, meni kuitenkin tuskin yhtäkään iltaa, ettei hän ollut "viheriässä käärmeessä", ja pian tunnettiin hän auttamattomaksi juomariksi. Hänen ihmeteltävä vaimonsa ei kuitenkaan kärsivällisyyttänsä milloinkaan menettänyt eikä suuttunut, vaan toivoi eli koetti toivoa, että miehensä kerran jättäisi pahan tiensä ja kääntyisi Jumalan tykö. Sopivissa tilaisuuksissa hän aina puhui vakavasti ja ystävällisesti hänelle, kun hän näki hänen olevan semmoisella päällä, että saattoi häntä kuulla, ja silloin puhui hän enemmän siitä kauheasta vaarasta, jossa hän häälyi, siitä synnistä Jumalata ja ihmisten rakasta Vapahtajaa kohtaan, johon hän oli tekeynyt syylliseksi, kuin omista kärsimisistään ja kiusauksistaan. Hän puhui harvoin tai ei koskaan muiden kanssa miehestänsä, ja niinkun edellisellä kerrallakin ei hän milloinkaan sallinut hänestä mitään pahaa puhuttavan. Ei kukaan hieno nainen olisi voinut menetellä hienotunteisemmin eikä sopivammin, kuin tämä yksinkertainen, kohtuullisissa elämähdoissa kasvatettu vaimo teki. Hänen suloinen, kaino nöyryytensä oli hänen tyvenen Kristuksen luottamuksensa hedelmä. Hänen ainoa lohdutuksensa oli rukous, ja usein meni hän kammariinsa vuodattamaan täyden, murheellisen sydämensä Herran eteen. Hänen vanhin poikansa kertoi pastorille, että kun kerran Richard juovuksissa lapsen läsnä-ollen oli käyttänyt pahoin itseänsä, oli Maria ottanut pojan muassansa huoneesensa, ja "kun me laskeusimme polvillemme vierittäin", sanoi lapsi, "rukoi äiti isän edestä, että Jumala armossansa muuttaisi hänen sydämensä, vaan ei äiti milloinkaan torunut hänen kanssansa eikä sanonut yhtään pahaa sanaa hänelle", lisäsi poika. Richard ei katunut syntejensä eikä

hyljännyt väärää tietänsä. Lukia voisi syystä odottaa, että niin viisas ja lempeä vaimo, kuin Maria oli, olisi juomarin voittanut. Minä tunnen, etten voi täydellisesti oikein kuvaella hänen olentonsa ja käytöksensä ylevyyttä, mutta minä näin tässä vielä yhden todistuksen monen entisen lisäksi, ettei kenenkään ihmisen voimassa ole toisen sydämen muuttaminen.

Marian usko ja kärsivällisyys tuli kokoaan koetukseen. Hänen miehestänsä oli tullut aljojuomari; ei paljon yhtään iltaa ollut hän kotona, vaan tuli kotiin myöhään öillä enemmän tahi vähemmän humalassa. Synti, jota hän ennen silloin tällöin oli harjoittanut, muuttui nyt jokapäiväiseksi tavaksi, ja toisinaan makasi hän monta päivää päänkivistyksen ja yleiseen huononvoimiseensa tähden työhön kykenemätönnä. Jakob Burnet oli monta kertaa valmis häntä eroittamaan, vaan esti sen aina Marian tähden.

Tämä vanha, ystävällinen mies tuli tutuksi Marian kanssa kerran, kun Richard ei tullut työhönsä, ja hän sentähden meni hänen kotiinsa kysymään häntä. Hän ei kuullut yhtään valitusta hänen suustansa eikä nähnyt vihaa hänen kasvoissansa, mutta hänen kalveat ja painuneet poskensa ja nääntynyt ruumiinsa puhuivat sanoja selvemmin hänen sanomattomasta sielunkärsimisestään ja heikontuneesta terveydestään. Saatuansa tietää Richardin poissa-olon syyn ja kuultuansa hänen makaavan sängyssään, kykenemättä juonnin tähden liikkumaankaan, olivat hänen huulillansa jo sanat: "Minä en ota häntä enää työhöni", mutta Marian suru ja ystävällisyys voittivat hänen, ja hänellä ei ollut sydäntä lisätä hänen murhettansa.

Richardilla oli myös aikoinansa omantunnon tuskia; niinkun useimmat juomarit, suri hän toisinaan syvästi kurjuuttansa ja häväistystänsä, ja oli melkein hurjana surusta; mutta synti ei häntä laskenut irti, ja muutamia vastarintoja koetettuansa voitti se taas hänet, ja pelkuri-raukkana sanoi hän: "En minä voi sitä jättää".

Vuosi kului; tuli taas talvi tavattoman kova. Richard oli, niinkun saattoi odottaakin, yhä enemmän ja enemmän paatunut synnissä, eikä hän enää sitä edes hävennytkään. Ihminen on joko synnin herra tai sen orja. Pastori haki Richardin käsiinsä ja koki viimeistänsä, temmataksensa häntä ylös siitä kuilusta, johon hän oli vajonnut; mutta tämä kuunteli hänen sanojansa niukalla, vastahakoisella kohteliaisuudella; hänen vaikutuksensa ei auttanut. Hän teki, mitä taisi, lohduttaaksensa ja vahvistaaksensa vaimo-raukan särkyvää sydäntä, mutta hän tunsu, ettei hän voisi antaa hänelle mitään kehoitusta. Hän katseli kummastuen ja ihmetellen hänen hiljaista, kärsivällistä mieltänsä ja hänen nöyrää luottamustansa Jumalaansa ja Vapahtajaansa. Sekä hänen ulkomuotonsa että hänen lasten puuttuvainen puku osoitti selvästi, että hänellä oli kyllin vaikeutta, ja pyysi häntä viipymättä tulemaan hänen tykönsä, kun hän jotakin tarvitsisi; mutta hän ei aavistanut ennen kun monen kuukauden kuluttua, kuinka suuri hänen hätänsä oli ollut. Hän ei tiennyt, että hänen kelvoton miehensä, joka ansaitsi viikossa 22 markkaa, ei toisinaan antanut hänelle rahaa tuskin yhdeksi atriaksi lapsinensa; jaa, kerran sai hän vaan 40 penniä koko viikkorahasta.

Helläsydäminen mestari ei tätä aavistanutkaan, sillä kun hän kysyi, antoiko hän palkkansa tahi vähintäkin isoimman osan siitä vaimollensa, vastasi hän ilkeästi valehdellen, että hän niin teki. Maria ei kannellut miehestänsä, vaan koki omilla ponnistuksillansa hankkia elatusta itsellensä ja lapsillensa. Ei hän paljon voinut ansaita, mutta hän oli totuttanut itsensä ja lapsen hyvin kohtuulliseen, niukkaan ruokaan, ja odotti jokapäiväistä leipää taivaalliselta Isältänsä. Naapurinsa olivat ystävällisiä hänelle, ja hänen lapsensa saivat usein atrian niiltä, joilla ei itselläänkään ollut paljon jakamista, vaan antoivat vähästänsäkin niille, jotka olivat heitä itsiänsä suuremmissa tarpeissa.

Mutta ne, jotka vaeltavat synnissä, eivät seisahda yhdelle paikalle, vaan vaipuvat yhä syvemmälle ja syvemmälle. Tuo kerran niin ystävällinen, helläsydäminen puoliso ja isä näytti nyt elävän yksinomaisesti, tyydyttäen himojansa päihdyttävillä juomilla. Hän oli harvoin tai ei milloinkaan oikein raitis; mutta tultuansa pajasta, jossa hän jonkun vaiston vaikutuksesta tavallisesti hillitsi itseänsä, puhkesi hän usein villimpään vihaan, joka peljästytti sekä vaimoa että lapsia. Kerran huomattuansa, että hänen isäntänsä, joka alkoi luulla, että hän joi kaikki rahansa, oli pidättänyt muutamia markkoja hänen palkastansa ja lähettänyt ne hänen vanhimman poikansa myötä vaimolle, oli hän niin paha, että hän väijyi lasta, ruoski häntä hirmuisesti ja otti häneltä rahat väkivallalla pois.

Eräänä kylmänä talvipäivänä, jolloin maa oli vahvassa lumessa, istui Maria katsellen lapsiansa, jotka ryömivät lähellä vähäistä takkavalkeaa; se oli aivan sammumaisillaan, ja he ojensivat pienet kätensä sitä kohden lämmitelläksensä. Mutta samassa värisivät he kylmästä; kurja valkea vaikutti vaan sen, että he melkein vielä enemmän tunsivat käsiensä kylmyyden. Äidillä ei ollut paljon puita, mutta hän kokosi niitä ja pani ne hiilille, istui sitte pienelle rahille valkean viereen, otti pienimmän poikansa polvelleen ja puristi häntä hyväellen itseänsä vastaan, sanoen: "Nyt me saamme pian oivallisen valkean, ja pieni Villeni tulee pian lämpimäksi ja hyväksi. Tule tänne, Juhani", sanoi hän, ojentaen kätensä vanhimmalle pojallensa, "minulla on sijaa sinullekin; minä tiedän, että vaikka sinä olet iso poika, niin on sinusta hauskaa istua äitisi polvella toisinaan; tule ja auta minua Villeä lämmittäessäni".

Juhani kiersi kätensä äitinsä kaulaan ja suuteli häntä; mutta hän oli viisas ja ajattelevainen poika, ja sentähden sanoi hän: "Siitä tulee kyllä pian hyvä valkea, äiti; mutta meillä ei ole kalikkaakaan korissa puuta eikä yhtä ainoata hiiltäkään ole jäljellä. Istukaa täällä Villen luona, niin minä menen metsään ja poimin sieltä niin monta oksaa, kun pussiseen mahtuu ja minä voin kantaa kotiin; voinhan minä käydä siellä kaksikin kertaa, niin piisaavat ne täksi illaksi ja huomen-aamuksi".

"Ei, hyvä poikaseni", sanoi äiti, ystävällisesti päätänsä nyökyttäen; "minä tiedän, että sinä tahdot tehdä parastasi minua auttaaksesi; mutta sinä voit auttaa minua täällä enemmän kuin ulkona; sinä saat jäädä tänne ja katsoa pientä tuutien, että hän makaa, ja pitää silmällä Villeä, ettei hän mene liian likelle valkeata tahi koske siihen — minä pelkään, että hän polttaa itsensä; mutta sinä olet aina hyvä pienelle veljellesi. Nyt, Ville, sinä olet lämminnyt, jotta sinä voit istua tässä", sanoi hän, siirtäen tuolin valkeasta ulommaksi, "ja sinun pitää istua hyvin hiljaa, ettet hälise ja herätä sisartasi. Juhani lukee kauniin kertomuksen pipliasta sinulle minun poissa-ollessani, ja minä riennän kotiin niin pian kuin voin. Mutta anna minulle ensin pussi, Juhani; minä menen metsään oksia noutamaan ja luulen, että Hanna Jakobsson tai joku muu naapuri tulee minun kanssani, että saan toverin, ja sitte emme kauaa viivy poissa".

Maria kääri rikkinäisen huivinsa kiinteämmin ympärillensä ja solmisi nenäliinan korvillensa, suojeltuaksensa kylmältä. Ystävällinen naapurivaimo lähti hänen kanssansa metsään; hän ei tosin tarvinnut puita, eikä hänellä ollut muutenkaan halua mennä niitä poimimaan tämmöisenä kalseana päivänä; vaan hän ei sanonut tätä Marialle. Hänen sydämensä sykki säälistä nähdessään tämän kurjan vaimon puutetta, ja hän suostui tulemaan hänen kanssansa, niinkun hän oli tehnyt ennenkin, pian olivat he matkalla.

Päivä oli tavattoman kylmä ja märkä, sillä nyt alkoi ilma suojistua. Vahva lumi sulii lätäköiksi ja liaksi, ja tiellä olevat kolot olivat monessa paikassa vettä täynnä. Marian silmät olivat viime-aikoina olleet huonot ja hän näki heikosti; tänä päivänä häntä vaivasi erittäin kirkas lumen valo, ja käydessään hän usein astui veteen, joka meni hänen kenkiinsä. Nämä olivat vanhat ja huonot, ja hän tuli kotiin läpimärkänä ja vilusta vavisten. Lapset vastaan-ottivat hänen mieltymyksellä, ja hän hymyili heidän hyväilemisillensä, mutta naurahteleminen oli peittoa, eikä hän sanonut paljon mitään. Kun hän puhui, oli hänen äänensä tuskin kuiskutusta kovempi. Hän oli melkein unen voittama, ja vanhin poika, joka luuli hänen nukkuvan väsymyksestä, ei tahtonut häiritä häntä, vaan antoi Villelle illallista, riisui hänet ja laski sänkyyn. Sen tehtyä huomasi hän äitinsä olevan valveilla, pieni lapsi käsivarsilla; lapsi oli herännyt itkein, ja hän piti sitä hellästi sylissänsä, rauhoittaen hänen ruikutustansa matalalla suloisella laululla. Hän onnistui pian, ja lapsi makasi hänen polvellansa, välistä auaisten silmiänsä, vaan nukkui vihdoin hymyhuulin. Maria nousi ylös ja laski lapsen kätkeyn; hän seiso hetkisen kumartuneena hänen ylitsensä; yhä tuutien ja laulaen suloista lauluansa; mutta kun hän koetti nousta ylös, hoipertui hän ja kaatui. Juhani juoksi häntä nostamaan; hän oli pyörtynyt ja makasi jäykkänä ja liikkumatonna. Poika katsoi häneen hetkisen ja luuli hänet kuolleeksi, sekä juoksi sitte kiireesti huutamaan jotakin naapurua. Maria oli hyvin kipeä.

Tohtoria lähetettiin noutamaan, ja kun hän tuli ja koetteli suonentykytystä, pudisti hän päätänsä. Hän seiso hetkisen hiljaa, katsoen häneen. Juhani katsoa tuijotteli surullisesti hänen vakasiin kasvohinsa, vaan ei virkkanut mitään. Hänen huoneesta lähdettyänsä, hiipi lapsi varpaillansa porstuaan, jossa tohtori seiso, puhuen kahden naapurivaimon kanssa, jotka olivat olleet siellä ja auttaneet maata hänen äitiänsä. Hän kuuli tohtorin sanovan: "Se on arveluttavaa, sillä siitä tulee hermokuume; jos hän ei ole parempi huomenaamuna, niin hänen laitansa on hyvin pahoin. Katsokaa, että hän heti ottaa niitä lääkkeitä, joita minä lähetän. Onko täällä ketään, joka voi mennä niitä noutamaan?" Juhana tuli nyt esiin: "Jos tohtori tahtoo, niin minä tulen lääkkeitä noutamaan". — "Niinpä kyllä, pieni ystäväni", sanoi tohtori; "mutta elä ole niin surullinen, minä toivon, että äitisi pian tulee paremmaksi — vähintäkin me teemme, mitä voimme, että hän paranisi".

Lääkkeet tulivat ja annettiin sairaalle. Kaksi naapurivaimoa istui hänen vuoteensa vierellä, vaaria pitäen hänen levottomasta unestansa. Vähän jälkeen puoliyön tuli Richard horjuen kotiin, juomisen ja vielä enemmän kauhistuksen valtaamana. Kun se oli toripäivä, oli hän käynyt lähimmässä kaupungissa ja, niinkun tavallista, istunut ja juonut kapakassa myöhään iltaan. Kun hän kävi kotiinsa yön hiljaisuudessa, oli hän, niinkuin hän luuli (vaikka se oli pelkkää ylöllisesti kiihoitetun aivon mielikuvitusta), nähnyt äkkiä erään olennon nousevan maasta, ja seisovan tiellä hänen edessänsä, ja tultuansa lähelle, näki hän, että se oli ruumis, joka oli hänen vaimonsa muotoinen. Nyt huomasi onneton kotiin tullessansa, että todellisuus oli kauhistavampi hirmuisimpia näkyjä, joita sairas mielikuvitus synnyttää.

Hänen uskollinen, kärsivällinen vaimonsa makasi nyt kalveana ja melkein yhtä tunnotonna, kuin ruumis kuolinvuoteellansa, hänen julmuutensa ja irstaisuutensa uhrina.

Aamulla näytti Maria olevan vähän parempi; hän oli hourinut yöllä, ja kun he nostivat häntä,

antaaksensa hänelle lääkkeitä, ei hän näyttänyt huomaavan mitään, vaikka hän aukasi silmänsä; mutta nyt kun Richard puhui hänelle tavattoman hellällä äänellä, näytti tuo nyt outo, vaan ennen niin tuttu sävelvärähteleminen hänen äänessään herättävän häntä tainnuksistaan. Hän tunsu heikosti hymyillen puolisonsa kasvot, ja kuullessansa lapsen ruikutusta, katsoi hän rukoillen siihen. Se pantiin hänen syliinsä, mutta muutaman silmänräpäyksen perästä oli hän taas tunnotonna.

Richard istui uskollisesti vaimonsa sängyn vieressä, ja nyt teki hän, mitä hellin nöyryys ja huomio taisi keksiä. Mutta — liian myöhään. Sairaus oli edistynyt tavattoman pian. Kun tohtori tuli ja koetteli hänen suonentykytystään, sanoi hän pahimpain aavistustensa toteutuneen; hän vaipui pian hermokuumeeseen, jota vastaan kaikki ihmisellinen apu on turha. Hänen lähdettyänsä menivät pois naapuritkin, jotka tähän asti olivat hoitaneet häntä suurella huolella; sillä he pelkäsivät tarttumista; yksi toistansa seuraten meni pois eikä tullut enää takaisin.

Pastori tuli päivän kuluessa sinne, vaan Maria oli yhä tunnotonna; hän ei kuullut hänen ääntänsä, hän ei voinut yhdistyä siihen rukoukseen, jonka hän lähetti korkeuteen hänen vieressänsä. Hän lähetti sinne kaikkea, mitä tohtori oli määrännyt, sekä ruokaa miehelle ja lapsille, ja tuli seuraavana päivänä sinne vaimonensa. He eivät peljänneet taudin tarttumista, eikä tienneet ennenkun nyt vasta, että naapurit olivat sieltä menneet. Surkea oli se näky, jonka heidän silmänsä siellä kohtasivat. Sängyn vieressä istui Richard epätoivosta vääristynein kasvoin, toinen poika istui hänen polvellaan, toinen seisoi hänen vieressään, molemmat kalvein, kyynelten kostuttamin kasvoin. Sängyssä makasi Marian kylmä, kuollut ruumis. Hän oli kuollut noin tuntia ennen. He eivät olleet koskaan nähneet mitään niin aaveentapaista eikä niin kiihtunutta. Pienin lapsi, joka oli melkein yhtä kalvea kuin kuollut äitinsä, makasi henkeänsä haukkoen ja melkein kuolleena, juuri kosketellen huulillansa hänen rintaansa, josta turhaan etsi ravintoa. Kuva on todellinen; mutta ei mikään selitys voi sitä niin vaikuttavasti kuvata, kuin se todellisuudessa näkyi silmin-nähneelle todistajalle, joka sitä kertoo.

Kun ystävälliset sanat herättivät onnettoman puolison tainnuksistaan, ja hänen kielensä pääsi vallallensa, sanoi hän vierailensa, ettei hän voi kertoa, mitä hän oli kokenut sinä yönä, jolloin hän oli ollut yksinään tunnottoman, kuolevan vaimonsa kanssa, ilman kenenkään avutta, ilman ketään, joka olisi lausunut edes lohdutuksen sanan tahi neuvonut, kuinka hän menettelisi. Kuoleman kamppaus oli kestänyt koko yön; joitakuita kertoja oli hän koputtanut seinään, joka erotti hänen asuntonsa naapurien huoneista, toivoen jonkun tulevan luoksensa. Hän tiesi, että he kuulivat hänen huutonsa; vihdoinkin oli hän epätoivossansa — sillä tuska saatti hänen epätoivoiseksi — itkein, vieläpä kovasti huutaen rukoillut heitä häntä armahtamaan ja tulemaan luoksensa, mutta ei yksikään ääni vastannut, ei mitään ääntä kuulunut — jonka hän luuli olevan seurauksena heidän pelkäämisestänsä taudin tarttumista.

Päivä, jolloin Marian ja hänen pienen lapsensa ruumis yhdessä arkussa maahan laskettiin, oli kivistävän kylmä; lunta oli paksusti maalla, ja koillistuuli vinkui kirkon ympärillä hautuun aikana. Vavisten, ei ainoasti läpitunkevasta kylmyydestä, vaan myös omantunnon tuskasta ja sielun ahdistuksesta, seisoi Richard avoimen haudan reunalla. Kansa katsoa tuijotti sekä säälien että halveksien tätä onnetonta miestä. Hän näytti olevan hetkittäin niin sielun kärsimisen valtaamana, että pappi luuli hänen putoavan hautaan, ja hautauksen jälkeen pyysi hän häntä tulemaan sakaristoon. Pastori sulki oven ja puhui heidän kahden kesken tultuansa vakaisesti, vaan kuitenkin ystävällisesti hänen kanssansa. "Sinä näet nyt", sanoi hän, "minkä surkeuden synti on tuottanut sinulle jo tässä maallisessa elämässä. Vielä on sinun mahdollista murhehtia ja katua sitä. Jumala suokoon sen! Mutta ei mikään murhe, ei mikään katumus voi palauttaa vaimo-raukkaasi elämään. Sinä tiedät, etten minä, varsinkaan tällaisessa tilassa, tahtosi saattaa sinulle tarpeetonta surua, vaan minun täytyy pyytää, että sinä nyt, nähdessäsi näitä hirveitä synteisi seurauksia, pitäisit tämän surun Herran varoituksena. Sinä et antanut arvoa terveyden lahjalle ja alensit itsesi semmoiseen tilaan, joka näytti tulevan sinun kuolinvuoteeksesi. Sinä rukoilit silloin ja lupasit, jos Herra antaisi sinun vielä elää, uudella elämällä osoittaa kiitollisuuttasi Hänelle armostansa. Hän armahti sinua ja antoi sinulle jälleen terveytesi ja voiman. Mutta kun hädän aika oli mennyt, unhotit sinä lupauksesi; sinä et etsinyt Jesuksessa Kristuksessa syntein anteeksi saamista etkä voimaa sotiaksesi sitä vastaan, vaan luotit, niinkun luulen, omaan voimaasi. Ah, voi! Sinä olit sen miehen kaltainen, josta Vapahtajamme sanoo, että hänen huoneensa oli luudilla lakaistu ja kaunistettu, vaan se oli tyhjä, ja kun rietas henki palasi, tuli se seitsemänkertaisilla kiusauksilla. Jumalan Hengen avulla olisit sinä saanut avun Jesuksessa, mutta sinä et huolinut etsiä sitä".

"Joka syntiä tekee, hän on synnin orja, ja sinä olet antanut vallan helmasynnillesi siihen asti, että se on sinun peräti sitonut. Mutta nyt on Herra etsinyt sinua raskaalla ja varoittavalla tavalla. Hän on ottanut pois sinun parhaan maallisen aarteesi, ja nyt, kun se on poissa, tunnet sinä hänen arvonsa, vaikka menettelit huolimattomasti hänen kanssansa, niin kauan kun se sinulla oli. Saatpa kärsiä, kun sanon sinulle, että jos olisit ottanut veitsen käteesi ja pistänyt sen hänen rintaansa, et olisi ollut pahempi murhaaja, kuin nyt, koska sinä otit hengen vaimoltasi raa'alla ja julmalla huolettomuudellasi ja kylmyydelläsi. Jumala on kuitenkin vielä sinulle armollinen. Hän olisi voinut sinut temmata pois keskellä syntijuoksuasi ja antaa hänen elää surren sinun toivotonta äkillistä loppuasi. Mutta suo minun

muistuttaa, että kuinka syvä ja hirvittävä kärsimisesi nyt olleekin, ei se yksinään voi sinua muuttaa. Ainoastaan Jumalan Henki voi todellisen muutoksen ihmisen sydämessä vaikuttaa. — 'Teidän pitää uudesta syntymän'. Jumala on valmistanut lunastuksen kullekin, joka Häneen uskaltaa. Käänny siis ja usko Herran Jesuksen Kristuksen päälle. Huuda Jumalan tykö ja rukoile Hänen rakkaan poikansa nimessä ja Hänen kuolemansa tähden täydellistä anteeksi-saamista ja sitä armoa, jota sinä tarvitset. Minua värisyttää se ajatus, kuinka sinulle käypi, jos tämän laiminlyöt. Tämän murheen vaikutus sydämessäsi, kuinka syvä se olleekin, on pian menevä; jonkun ajan perästä vaivut sinä syntiin jälleen. Mene kotiisi ja tutki itseksesi yksinäisessä kammiossasi tilaasi; rukoile, jos se vaikka maksaisi henkesi, anteeksi-saamista, armoa ja voimaa korkeudesta. Suo anteeksi minulle, Richard, että nyt olen sinua haavoittanut; muista että 'rakastajan kuritus on uskollinen'. Minä säälin ja suren sinua, mutta minä olen liian tarkka sinun todellisesta parhaastasi, etten puhuisi niin selvästi ja vakaasti sinulle, kun sen nyt olen tehnyt".

Tämän uskollisen paimenen kasvot olivat vakaiset, vaan hänen äänensä vapisi ja hänen silmänsä täyttyivät kyneleillä tarttuessaan viheliäisen miehen käteen, ja Richardin vastatessa sen lämmintä puristusta, virtailivat kyneleet tämän poskia pitkin ja parannuksen lupaus liikkui hänen huulillansa. "Minä tulen sinun luoksesi huomen-iltana", sanoi pastori. "Jumala siunatkoon ja varjelkoon sinua, kunnes taas tapaamme toisemme."

Määrättyinä aikana seuraavana päivänä oli pappi Richardin ovella. Hän meni sisälle ja kysyi Richardia; hän ei ollut kotona, hän oli mennyt ulos, sanomatta mihin. Murheellisenä, vaan päättäen toivoa niin kauan kuin mahdollista, palasi hän kotiinsa. Epäilemättä, ajatteli hän, on Richardia estänyt joku tehtävä, jonka hän on joko unhottanut taikka josta hän ei ole tiennyt ennen. Seuraavana ehtoon uskoi hän varmaan häntä tapaavansa; silloin olisi työ loppunut, hänellä olisi tilaisuus puhutella häntä erityisesti, lukea Jumalan sanaa ja rukoilla hänen kanssansa. Hän meni sinne. Richard oli taas poissa. Ainoasti 48 tuntia oli kulunut hänen vaimonsa hautaamisesta, ja hän istui jo kapakassa ja joi juomarien kanssa, kunnes kävi tunnottomaksi.

Noin kuukausi Maria-raukan hautaamisesta tapahtui, että pastori joksikin myöhään illalla kävi Burnetin pajan ohitse. Hän näki, kuinka tulen loiste tulvasi tielle, ja hänen ajatuksensa palautuivat vuosien läpi tahtomatta siihen iltaan, jona hän oli seisonut vanhan pajan ulkopuolella ja tarkastellut Richardia työssänsä sekä ajatellut rautakankia maailman murheen kuvauksena. Tuskin arvasi hän silloin, että hän tässä ahkerassa työntekiässä, tässä tyytyväisessä ja uutterassa puoliossa saisi nähdä sen kuvan todellisuuden, joka silloin astui hänen ajatuksiinsa.

Syvästi huoaten seisahti hän varjoon, joka tuli vielä synkemmäksi kirkkaasta valosta, ja katsoi pajaan. Richard seiso siellä nyt, niinkun siinäkin tilaisuudessa, minkä pastori hyvin muisti, yksinään; mutta ah, kuinka muuttuneena! Tuskin oli mahdollista tuntea tuota väkevää ja kunnollista työmiestä tässä laihtuneessa haamussa, joka nyt välinpitämättömällä muodolla seisoi ahjon ääressä. Hän seiso nyt, niinkun silloinkin, selvässä valossa, mutta hänen kauniit kasvonsa olivat nyt mustat ja vääristyneet, ja kätensä vapisi rautaa tulesta ottaessa. Oli kuitenkin vielä voimaa kohotetun käsivarren lyönnillä, vaan entinen jänteisyys oli poissa. Ei hän enää tehnyt työtä sydämen halulla, ja ennenkun hän oli kuumennettua rautaa tarpeeksi takonut, taukosi hän läähättäen ponnistuksesta ja kuivaten paitansa hihalla otsallansa helmeilevää hikeä. Ja kun hän jälleen kääntyi rautaan ja vasara taas putosi siihen, saattoi jo itse lyönnin kaiusta kuulla, ettei rauta sitä totellut, niinkun sen olisi pitänyt. Kirouksia mutisten ja kärsimättömällä katsannolla tempasi hän raudan alasimelta ja linkosi jälleen uuniin, mutta tuli oli sammumaisillaan ja tarvitsi korjaamista, vaan Richard seiso ajattelemattomana katsella tuijotellen siihen, niinkun hän ei olisi sitä mielinyt virittäääkään. Mutta vaikka valo oli himmeämpi, näytti se kuitenkin kylliksi miehen kasvoja, kun hän seiso tulen ääressä velttoutta ja nukkuvaisuutta osoittavin katsein.

Tornikello löi yhdeksän, ja kun viimeinen lyönti kaikui, valkenivat Richardin kasvot. Hän siisti itseänsä, asetti paidankauluksen oikein, ja otti äkkiä kaulahuivin, liivit ja nutun. Mutta nyt pysähtyi hän taas ja seiso ikäänkun neuvotonna. "Nyt on tuossa sisällinen sota", sanoi pastori itseksensä; "minkähän päätöksen tuo nyt tekee? — Autio kotikohan ja äidittömät lapset, vai juomala monine ystävineen ja hurmaavine juomineen tuossa voittaa?" Richard heräsi pian ajatuksistaan. Hän sammutti tulen, sulki luukut ja meni pajasta ulos. Taas seisahtui hän, nähtävästi epä tietoisena, mille tielle lähtisi. Sota, jos semmoista oli, kesti kuitenkin vaan silmänräpäyksen; orja seurasi herraansa. Hän näytti katsovan — vaan ainoasti katsovan kotiinsapäin; sitte käänsi äkkiä ja meni kiireesti juomalaan päin.

Mutta hän pysäytettiin. Käsi — ystävän käsi laskettiin hänen käsivarteensa, ja matala, vaan selvä ääni sanoi hänelle: "Ei tänä iltana, Richard; toista tietä tänä iltana". Hän säpsähti ja käännähti, vaan ei vetänyt pois kättänsä. "Sinussa on ollut sisällinen sota, vai kuinka? Kiusaaja voitti, ja päätös tuli tämä: 'Minä menen sinne tänä iltana'."

"Te olette oikeassa, herra pastori; te olette lukeneet minun ajatukseni", vastasi hän. Ääni oli väsynyt

ja sortunut, ja ellei pimeys olisi estänyt, olisi pastori nähnyt hänen silmänsä täynnä kyynelitä. Muutamia minuuttia myöhemmin istuivat he yhdessä pastorin kirjoitushuoneessa. "Kuule nyt minua", sanoi hän. "Minä kerron sinulle vertauksen mietittäväksesi, Richard. Kerran näin minä rautakangen; se oli kylmä, kova ja taipumaton, mutta sinä panit sen ahjoon, tuli leimusi kiivaasti sen ympäri, ja siellä sai se olla, kunnes tuli toimitti tehtävänsä — kanki muuttui pehmeäksi ja notkeaksi; sinä panit sen alasimelle ja aloit takoa sitä, se taipui joka lyönnillä, sinä taivuttelit sitä niinkun pajun oksaa. Hetkisen kuluttua oli kanki jälleen yhtä kylmä ja taipumaton kuin ennenkin, ja, jos en erehdy, niin oli tullut yhä kovemmaksi tulen ja vasaran yhteisestä vaikutuksesta. Nyt seisoin minä lähellä sinua tietämättäsi, onneton ystävä-raukkani, sillä pimeys peitti minun. Surua ja kauhistusta tunsin, kun rautakangessa näin sinuun sattuvan kuvan. Se tuli ajatuksiini käydessäni sinun luonasi, kun sinä makasit himmeässä sairashuoneessasi. Sinä makasit silloin, kun kekäle uunissa, mutta et kulunut, sillä sinun henkesi säästettiin, kun jo kaikki toivo paranemisestasi oli ohitse. Minä näin sinun vaimosi hartaan ja sydäimestä lähtevän kiittollisuuden. Minä näin hänen kiittävän Jumalaa, että sinut meille vielä annettiin ikäänkun kuolleista, ja minä luulin ilolla huomaavani sinussa sen nöyrän ja katuvaisten mielen, mikä on sen merkinä, jolle Herra on antanut uuden sydämen, mutta minä erehdyin. Murheen tuli voi kyllä pehmittää, vaan ei muuttaa ihmistä; rauta, niin pehmeä kuin se olleekin, tulee kuitenkin kylmetessään entistä kovemmaksi. Sinä paranit ainoasti heittäöksesi itsesi vielä hurjempaan irstaisuuteen".

"Mutta uudestaan sytytettiin tuli, se tuli entistä kuumemmaksi ja voimallisemmaksi, ja rauta pantiin siihen. Uskollinen, rakas vaimosi, tuo sinun tunnotonta julmuuttasi ja välinpitämättömyyttäsi nöyrästi kärsivä uhri vaipui puutteiden ja kiusausten näännyttämänä murtunein sydämin ennen-aikaiseen hautaansa. Herra näki, ettet sinä tiennyt antaa arvoa parhaimmalle tavaralle, kun Hän oli sinulle antanut, ja sentähden otti Hän sen sinulta pois. Et liene voinut unhottaa sitä tuskaa, sitä kärsimystä, minkä tunsit sinä kauheana yönä, jona istuit yksin hänen vuoteensa vieressä ja näit hänen kuolevan; et liene voinut unhottaa, kuinka kärsit seisoessasi hänen avoimen hautansa reunalla, ja omatuntosi sanoi sinulle, että olit syyllinen hänen kuolemaansa".

"Minä luulin silloin, että, kuinka kauan eläisitkin täällä maan päällä, et koskaan saisi tuntea niin syvää ja kalvaavata kärsimystä kuin silloin. Minä toivoin ja luulin, että sinusta tulisi herännyt ihminen, mutta ei, minä näin vaan raudan hehkuvassa sulatus-uunissa. Minä olen sitte nähnyt sen kovempana kuin milloinkaan ennen. Sinä saat kärsiä, ystäväni", jatkoi pappi, "että sanon sinun itsesi olevan todistuksen siihen, mitä murhe, kovinkin murhe voipi toimittaa ja mitä ei. Richard, ei ole enää olemassa muuta kuin yksi keino pelastukseesi. Sinä olet mennyt vihon viimeiseen asti; vastoinkäymisesi ovat vaan paaduttaneet sinua; sinussa on viimeinen villitys ensimmäistä pahempi. Mutta yksi keino löytyy kumminkin; sinä voit, jos tahdot, käyttää sitä. Kristus on vielä sinulle 'tienä, totuutena ja elämänä'. Hän sanoo itse: 'Joka uskoo minun päälleni, hän elää, vaikka hän olisi kuollut, ja joka elää, ja uskoo minun päälleni, ei hän kuolemaa nä'e ijankaikkisesti'. Joh. 11: 25, 26. Tule, laskeukaamme maahan ja nöyryytäkäämme itsemme kaikkivaltiaan Jumalan edessä, laskeukaamme polvillemme yhdessä armoistuimen eteen. Minä rukoilen sinun edestäsi ja pyydän ristiinnaulitun Vapahtajan kalliin veren kautta Herralta Pyhän Hengen lahjoja, että sinä kääntyisit ja uskoisit evankeliumin, että me vielä näkisimme kylmän rautakangen muuttuvan pyhyden astiaksi, Herran palvelukseen soveliaaksi. Elä epäile; ei ole liian myöhäistä toivoa — ei ole vielä liian myöhäistä kääntyä, vastaanottaa Jesuksen ja saada sielu pelastetuksi".

TOINEN OSA.

Kuinka viimein kävi.

LOPPU.

Eräänä synkkänä talvi-iltana kävi hämärässä kaksi miestä Wellingtonin ja Oakengates'in välillä olevalla tiellä, ja kylmä lumiräntä löi heitä vasten kasvoja. Aurinko oli laskeunut veripunaisena vuoren taakse

raskaisin, mustiin pilviin, mutta äkillinen tuulispää oli sitten ajanut paksut pilvet ympäri koko taivasta.

Ken kerran on vaeltanut yön aikana tätä tietä, ei varmaankaan unhota sitä rajua ja uljasta näytelmää, joka näyttää, kun tullaan kohden "Ketley Bankkia". Näyttää, ikään kun pimeys ja liekit taistelisivat keskenänsä vallasta. Katsottakoon mihin suuntaan hyvänsä, tapaa silmä valossa lukemattomia höyrykoneita, jotka synkistä pimeydestä heittävätkä häikäisevän punaista valoansa jokaiseen näkyvään esineeseen. Korkeat savupiiput kohoavat aaveentapaisina pimeydessä ja lähettävät mahtavia tulipatsaita; suuret, korkeat kivirakennukset seisovat siellä, juuri kun vanhat pakanalliset linnoitukset tornineen ja ulkorakennuksineen, ja kaikista aukoista leimuavat avarat tulisoitot. Täällä näkyy hehkuva aine, niinkun rupiiniavuode [punainen timantti. Suom. selitys], tuolla taas syöksevätkä liekit ylös, niinkun tuliset suihkukaivot; muutamat ovat lähellä tietä, toiset loistavat loitompana, mutta kaikkialla tuli ja sen liekit taistelevat pimeyden kanssa. Mitä pimeämpi ja myrskyisempi on yö, sitä aaveentapaisempi ja kamottavampi on näytelmä.

Pitempi näistä kahdesta matkustajasta, jotka tänä iltana kävivät mainittua tietä, ei ole lukijalle tuntematon; hänen edellisen elämänsä tuntee hän ainakin. Valkean paisteessa on tunnettava Richard Norman'in nojollaan oleva haamu ja kuihtunut muoto. Vaikka hänen seuraajansa on meille tuntematon, on hän kuitenkin Richardin vanha ystävä. He eivät ole tavanneet toisiansa moneen vuoteen ennen tätä iltaa, ja heidän elämänsä tiet ovat kulkeneet hyvin erilaista suuntaa. Enok Leander on vaeltanut Herran kanssa kaitaa tietä, matkalaisena parempaan, taivaalliseen isänmaahan. En tarvitse muistuttaa, mimmoinen Richard Norman'in tie on ollut. Hän oli vaeltamassa, saadaksensa työtä, ja Enok Leanderilta sai hän tietää, että työtä oli R—ssä. Hän aikoi kuitenkin kaikissa tapauksissa, jos vaikka hänen olisi pakko edemmäskin matkustaa, pysähtyä sinne yhdeksi päiväksi ja käydä edesmenneen vaimonsa sisaren luona. Häneltä oli äskettäin mies kuollut, ja asui nyt R—ssä pienten lastensa kanssa.

"Minä en sano vielä hyvästiäni, Richard", sanoi Enok heidän erotessaan. "Sinä saat olla yötä minun luonani. Sinä saat huoneen, sillä viimeinen hyryläisemme on meidät jättänyt. Et saa mennä ravintolaan enää — ei jalkaa saa astua semmoisiin paikkoihin".

"Elä pelkää, elä pelkää, ystäväni", vastasi Richard; "niinkun minä olen sanonut sinulle tänä iltana, käsität sinä, että minä olen nähnyt niin paljon maailmassa, että aion olla poissa ravintolasta koko elinaikani, ja kiitan sinua tarjouksestasi. Mutta nyt menen minä hetkiseksi langottareni luokse; en ole tavannut Margaretaa sitte Maria-raukkani kuoleman".

Jääsade löi kovasti ikkunoihin ja tuuli ulvoi savupiipussa vanhan, punaisen huoneen, jossa Margareta asui; mutta sisällä oli iloisata ja lämmin. Suuri takkavalkea lekkueli avoimessa takassa, takkavalkea semmoinen, jota turhaan saa hakea köyhän asunnoista hiilipiiristön ulkopuolella. Suloinen lämmin levittihe ympäri matalaa, vaan avaraa tupaa, ja valo loisti vanhoihin, rattoisiin huonekaluihin, hyllyillä oleviin lautasiin, vanhoihin, tummiin tammituoleihin, vanhan-aikaiseen kelloon homehtuneine messinkiviisarineen, puoli-avoimeen nurkkakaappiin, joka näytti huolellisesti säilytettyjä lasi- ja posliinitavaroitansa. Mutta valoisa paiste ei ainoastaan loistanut kuolleisin kappaleisin. Tämän iloisan lieden yhdellä puolella istui siisti ja säätyllinen perheen-äiti, kutoen sukkaa ja käyttäen puikkojansa sillä tavalla, joka sekä näytti hänen tottuneen tähän työhön, että myös hänen tekevän sitä hyvin. Kohtuullinen puku, joka oli karhea, ruskeanvärinen, punaraitainen puolivillainen hame, kotikutoiset mustat sukat, jyrkät kengät ja musta päällysvaate, osoitti köyhyyttä ja siihen yhdistettyä uutteruutta; kallellaan oleva valkea päähine omituisine juovineen ja mustat nauhat leuan alla osoittivat, että Margareta oli leski. Kynttilä, jota ei vielä ollut sytytetty, seisoi ympyriäisellä pöydällä, ja sen vieressä vasu puolillaan villalanka-vyyhtiä. Takana nurkassa hänen vieressään istui nuoremman veljensä puoleen kumartunut tyttö, opettaen häntä sukkaa kutomaan ja pitäen samalla hänen pieniä sormiaan omissaan. Vanhempi poika istui takana toisella puolella vastapäätä äitiänsä, jutellen ja nauraen säihkyvin silmin sekä lämmittäen käsiään valkeassa. Hän oli nyt juuri tullut kotiin työstänsä hiilikaivannosta ja oli pesnyt kasvonsa ja kätensä sekä muuttanut jalkaansa kuivat, lämpimät sukat, joita hänen äidillensä aina oli valmiina hänelle nuoralla riippumassa tulisijan päällä.

"Nyt me syömme", sanoi äiti, pisti sukkapuikkonsa kerään ja pani kutimensa vasuun. "Pankaa nyt työhön pois, lapset, ja sytytä kynttilä, hyvä Maria sekä laita meille ruokaa, sitte saa Edward lukea meille luvun piipliasta, jonka tehtyä pidämme rukouksen ja menemme maata". Samassa naputettiin ovea. "Kukahan nyt tulee vielä tänä aikana illalla?" sanoi Margareta, auaisten oven, ja Richard Norman seisoi hänen edessään.

"Etkös tunne minua enää, Margareta", sanoi hän, sillä tämä katsoi häneen niinkun vieraasen.

"En", vastasi hän, "en voi sanoa tuntevani, ja kuitenkin tuntuu ääni niin tutulta, vaikk'en ensinkään tunne kasvoja".

"Oletkos unhottanut Richard Norman'in — sisaresi Marian miehen?"

"Poloinen, poloinen Mariani", huudahti Margareta, ja kyyneleet valuiivat hänen poskiansa pitkin sekä estivät häntä hetken puhumasta; hänen ajatuksensa viipyivät rakkaassa, syvästi kaivatussa sisaressaan. Mutta hän kuivasi pois kyyneleensä ja asetti tuolin Richardille, sanoen: "Sinä olet tullut vanhaksi mieheksi sitte kun sinun viimeksi näin. Ja mikä siihen on syynä ollut? Onko se murhe? Taikka puute? En olisi sinua koskaan tuntenut, ellet olisi sanonut minulle nimeäsi, ja jos en tuntisi ääntäsi, niin en ensinkään voisi uskoa sinua, että sinä olet Richard Norman, joka oli Maria-raukan sulhanen. Te näytitte silloin niin muhkeilta ja hyviltä, kuin kuka kirkkoon astuva nuori pari milloin hyvänsä, hääpäivänänne, eikä sitten niin monen monta vuotta ole. Ja nyt lepää Maria haudassaan, ja sinä olet vanha, kumarainen ukko".

"Se on tullut murheesta ja puutteista, sydämen murheesta, ruuan ja vaatteiden puutteesta, jaa, kaiken puutteesta, Margareta. Ajatus, ymmärrys, miehen älyllisyys, usko Jumalaan, luottamus Kristukseen, kaikki on puuttunut ja kaikki olen minä ajanut pois itseltäni juomisella. Viina on ollut kiroukseni, minun onnettomuuteni ja on turmellut terveyteni ja hyvän voimiseni. Viina teki minun raatelevaksi pedoksi hellää, rakasta vaimoani ja viattomia poikaraukkojani kohtaan. Viina on ryöstänyt minulta kodon ja huoneet, saattanut minut kuljeskelevaksi raukaksi, jommoisena minun näet tän'iltana".

Koko ajan, minkä hän puhui, katsoi Margareta vakavasti häneen. Hän tarkasteli pään sisään painuneita, veristäviä silmiä, näivettyneitä, kuopillisia kasvoja, vanunutta tukkaa ja likaisia vaatteita. — Hän oli totisesti muuttunut.

Hänen vapaa, ujostelematon muotonsa oli poissa ja jonkunlainen pelkurimaisuus ja vavistus oli tullut sijaan; hänen ennen niin voimakas, suora vartalonsa oli kuihtunut ja köyristynyt, koko hänen ulkomuotonsa oli raukea, huolimaton ja likainen.

"Richard Norman, sinä olet mennyt vaikeaan palvelukseen, julman isännän alamaiseksi. Sinuun katsoessani muistan minä, mitä pappi sanoi, että meidän täytyy olla joko Kristuksen sotamiehiä taikka perkeleen orjia. Ken sinun näki ja kuuli puhuvan sinä aikana, jolloin nait, hän saattoi sinua luulla hyväksi sotamieheksi, joka tahtois kärsiä ja kestää, koska sinä rakastit totuutta Jesuksessa. Ja minä uskoin, että rakastettu sisareni aivan varmaan tulisi onnelliseksi semmoisen puolison kanssa kuin sinä olit — ja ajattele, kuinka sinulle on käynyt!"

"Niin, mikäpä minä nyt olen muu kuin perkeleen orja? Et koskaan ole totisemmin sanonut, Margareta. Mutta ei! Minä olen tullut ulos vankeudesta, ja olen päättänyt Jumalan avulla katkaista kahleeni enkä enää olla orjana. Minä lähdin Drayton kylästä tänä aamuna, ja luulen saavani työtä täällä, jonka tähden aion olla täällä, jonkun aikaa. Minä olen iloinen, että saan olla sinun läheisyydessäsi ja erossa entisistä seura-ystävistäni. Sinua nähdessäni muistan minä Mariaa; menettele sinä minun kanssani niinkun veljesi ja sano minulle silloin tällöin joku sana, joka auttaa minua käydessäni oikeata tietä; ja varoita minua, jos näet minun siltä poikkeavan, mutta minä toivon ja luulen, ettet sinä tarvitse sitä tehdä. Minä olen saanut varoituksia kyllin, ja olen päättänyt Jumalan armon avulla hyljätä pimeyden työt, pukea itseni valkeuden sota-aseilla ja tulla hyväksi Jesuksen Kristuksen sotamieheksi. Etkös tahdo sitä tehdä, Margareta, etkö tahdo, sisaresi Marian tähden? Hän rakasti minua viimeiseen asti, vaikka minä, niinkun metsänpeto, musersin hänen sydämensä. Etkös tahdo tulla ystäväkseni?"

"Sinä puhut oikein, Richard, enkä epäile sinun sanovan totta, en siinäkään, kun sanot, että Maria rakasti sinua viimeiseen asti. Sillä jos milloin on vaimo miestänsä rakastanut, niin rakasti myös Maria-poloiseni sinua. Mutta ei mitkään minun sanani, ei kukaan ystävä, ei mikään aviopuolison rakkaus, vaikka se olkoon yhtä suuri kuin Marialla oli sinuun, saata voittaa sydäntä Herralle, jos tämä sydän on syntiin taipunut. Richard, sinä tiedät paremmin kuin minä voin sinulle sanoakaan, kuka on se ainoa, joka voipi sydämesi muuttaa ja totisesti tehdä sinut uudeksi ihmiseksi, ja sinä tiedät myöskin, kuinka sinun pitää Häntä etsiä. Tee se vaan, koska sinä taidat löytää Hänen, sillä minä en tahtois, että sinä petät itsesi. Sinä et elä monta vuotta, jos taas palajat syntiisi. Sinä olet nyt sairas, sen kuulen selvästi sinun pohjattomasta yskästäsi ja hengityksestäsi".

"Sinä olet oikeassa, Margareta; en voi sanoa olevani oikein virkeä. Minä kävin tohtorin luona, joka on taitava mies luullakseni, tänne tullessani tänään. Koeteltuansa suonentykytystäni, pudisti hän päätänsä ja sanoi, että hän kentiesi voisi minut parantaa tällä kertaa, vaan että, jos minä taas rupean juomaan; ei mikään ihmisellinen voima enää voi pelastaa minua. Ja hyvää yötä nyt, Margareta!"

"Ei, Richard, sinä et saa lähteä ennenkun olet saanut jotakin syödäksesi. Minä annan sinulle kupin hyvää teetä ja paistan pannukakun. Pidithän sinä ennen minun kakuistani. Vedä tuolisi likemmä valkeata, että tulee iloisampi ollaksesi. En edes voi pitää sinua luonani yötäkään, vaan kupin teetä ja sydämellisen tervetulon saat aina minulta Maria-raukan tähden. Mitä meiltä puuttuneekin", lisäsi hän, "niin on meillä aina yksi asia kiittää Jumalaa täällä hiilitienoossa: me emme puutu koskaan isoa ja oivallista takkavalkeata. Edward", jatkoi hän, "mistähän me voisimme toimittaa enollesi yösjan?"

"Kiitoksia paljon", vastasi Richard, "minä luulen saavani yösijan erään naapurisi luona. Enok Leander tuli minun seurassani Wellingtonista, ja hän sanoi saavani huoneen ja yösijan heillä tänä yönä".

"Hän on raitis ja jumalinen mies", sanoi Margareta, "ja hänen vaimonsa on hyväsuopa ihminen. Mutta nyt, Richard, teetä juodessa ja pannukakkuja paistaessani teen mielelläin sinulle pari kysymystä. Sanoppas ensiksi, miksi et sinä koskaan antanut minulle ja miehelleni tietoa, että Maria oli kipeä? Emme tienneet ensinkään hänen olleen sairaana, ennenkun hän oli jo kuollut ja haudattu, ja silloin tuli se murheellinen sanoma, että hän oli kärsinyt ruuan ja polttoaineiden puutetta sinä kovana talvena, jona hän kuoli. Olisimmehan me, vaikka köyhiäkin olimme, voineet kuitenkin lähettää hänelle vaunullisen hiiliä, ja minä olisin voinut mennä H--hon ja olla apuna hänen hoidossaan. Se oli sinulta tunnottomasti, Richard".

Richard ei voinut antaa minkäänlaista muuta selitystä, kuin että hän itse oli niin kurjassa tilassa, niin juomisen hurmaamana ja niin surun valtaamana, ettei hän ajatellut eikä tehnyt, mikä oikein oli. Margaretan sanat liikuttivat häntä niin, että hän kätki kasvonsa käsillään ja itkeä nyyhki ääneensä.

"No, no, Richard-parka. Minä en tarvitse kuulla enempää; minä ymmärrän sen kuitenkin hyvin. En puhu enempää siitä. Mikä tehty on, sitä ei voi muuttaa. Minä annan anteeksi sinulle, poikaseni, ja rukoilen Herraa Jumalaa tekemään samoin sekä kääntämään sydämesi puoleensa. Mutta puhu nyt pojistasi, Richard; missä ne ovat? Missä on vankka Juhani, joka aina oli niin siivo äidillensä? Ja Ville, se pieni Ville, mustine, kirkkaine silmineen, ja valkoisine, kähäräisine hivusineen, jolla oli äitinsä iho ja hymyily sekä iloiset kasvojen liuhkeet?"

"Juhani sai paikan Wollertonissa", vastasi Richard, "ja Ville on minun vanhempieni luona ja käy sekä arki- että sunnuntaikoulussa. Jos minä saan vakinaisen työ-paikan, aion minä ottaa hänen luokseni joksikuksi ajaksi".

"Anna hänen olla siellä niin kauan kun hän on", sanoi Margareta. "Vanhempasi ovat ystävälliset, siivot ihmiset, Richard. Minä muistan niin hyvin heidät ja heidän iloisan tupansa, joka melkein ylitelleen oli täynnä punamarjaisia köynnöskasvia, ja he pitivät Maria-raukasta. He ovat kyllä hyviä hänen pojalleenkin".

Monta viikkoa oli Richard tasainen, raitis ja säännöllinen työssänsä. Hän asui Enok ja Märta Leanderilla ja tuli usein pariaksi tunniksi Margaretan ja hänen lastensa luokse pitkinä talvi-iltoina, mutta vähitellen tulivat hänen käyntinsä harvinaisemmiksi.

Margareta ei nähnyt häntä enää pitkiin aikoihin kirkossa, ja kokonainen kuukausi kului, ettei hän häntä tavannut. Eräänä iltana oli hän menemässä Enokin asuntoon, joka oli R—n toisessa päässä, kysymään, kuinka hänen laitansa oli; vaan hän tapasi Enokin tiellä. Hän ajoi vaunuissa erään toisen miehen kanssa, vaan pysäytti ne ja hyppäsi alas hänen kanssansa puhelemaan. Hänellä oli kuitenkin kiire, eikä hänellä ollut aikaa puhua hänelle monta sanaa; mutta hän sanoi pian tulevansa hänen luoksensa, sillä hänellä oli paljon puhumista Richardista. Hän oli käsenyt hänen muuttamaan pois kuukauden loputtua. "Niin on siis, kun minä pelkäsin", sanoi Margareta; "hän on jälleen ruvennut juomaan; hän on rikkonut kaikki hyvät aikeensa". — "Jaa, niin on todellakin käynyt", sanoi Enok murheellisenä; "ne olivat niinkun aamupilvet ja kun aamukaste". Hän nousi vaunuun ja ajoi eteenpäin.

"Kotkan", ravintolan juomatuovassa mellastavista äänistä oli yksi kaikkein muiden ääntä korkeampi, ja se oli Richard Norman'in.

"Joutaa mennä, joutaa mennä! Lyö yhteen! Minä lyön vedon ja sanon: joutaa mennä. Mitäs sinä sanot? Minä voisin lyödä vetoa kenen hyvään teidän kanssa, yhtähyvin kuin Tomminkin; mutta jos itse sen teet, Tommi, niin hyvä on. Sanokaas: jouti mennä, vai kuinka? Katsos vaan, etkö tiedä itse, mitä tahdot? Sinä pelkäät minun voittavan. Ha, ha, haa, hän pelkää. Hän pelkää, hän tietää, että minä voitan hänen. Niin mene sitte matkaasi, pelkuri, mene pois ja rupea raittiuden seuraan ja tee lupauksesi. Mene pois! Kuule, isäntä, anna tuolle herralle lasi vettä ja pane kourallinen suoloja sekaan, ja me pakotamme hänen juomaan sen; eikös niin, Janne? Mutta me emme auta häntä sitä pohjaan juodessa. Anna minulle sitte lasi olta ja pane vähän väkevää sekaan".

"Sä selvä olvi lasissain,
Ravitset sielua, ruumistain..."

"Mitä sinä meluat?" sanoi se mies, jolle Richard oli pitänyt koko tämän pauhaavan puheen.

Tommi Gulton otti piipun suustansa ja seisoi Richardin takana, pitäen kättänsä hänen olkapäällään. "Mitä kaikki tämä mökötyks merkitsee? Ole hiljaa, Dick, poikani eläkä pidä semmoista rähinää", sanoi hän käheällä äänellä ja juopuneen katsannolla. "Minä suostun vetoon", lisäsi hän tyhmästi nauraen. "Tuoss' on käteni, ja minä sanon: joutaa mennä, ja joutaa mennä on kylliksi kahden kunniallisen miehen

välillä". Richard käänsihe äkkiä, puoliksi iloisesti ja puoliksi vihaisesti katsahtaen. "Tommi, sinä olet oiva poika. Tommi, sinä olet kunnian mies — mies, joka pysyt sanassasi. Sen minä sanon, että Tommi Gulton on kunnian-poika, oiva mies, oikea kruunu. Pihkaa saa se, kun toisin sanoo. Istu nyt, mies, niin tartumme tosiasiaan. Kukas tulee tuomariksi, Janne vai Jooseppi?"

"Tulkoon Janne", sanoi Jooseppi. "Minä en saa olla täällä; minä lupasin vaimolleni mennä häntä vastaan Oakengates'ille, ja jos minä annan hänen kantaa vasua ja pentua koko matkan, niin saan minä pestini sitte, ole varma siitä! Minua suututtaa, kun en voi jäädä tänne — ehkä minä juoksen tänne hetkeksi, niin saan nähdä, kumpiko teistä kellistyy. Mutta ennenkun menen, niin lyön vetoa sinun kanssasi viisikon, että Richard voittaa — viisikon, jonka voittajan on laittaminen meille muille. Sanotkos: jouti mennä, Janne?"

"Jaa, tietysti, poika, jouti mennä! Sen teen mielelläni, sillä minä olen varma, että Tommi voittaa. Tommi voi juoda niin paljon kuin yksikin mies, jonka minä tunnen, ja menee kotiinsa yhtä vakavasti kuin raitis mies sitte".

Olkoon nyt tästä kylliksi. Kaksi miestä istuivat juomaan. Vetona oli uusi hattu ja silkkinen kaulahuivi, ja sitä paitsi piti tappioon joutuneen maksaa mitä he joivat. He joivat kuin miehet, jotka olivat lujasti päättäneet kamppailla henkeen asti. Yksi muki olta ja viinaa kutsuttiin toisensa perästä ja tyhjennettiin, ja kuitenkin pyydettiin vielä alinomaa enemmän. Alussa oli huuto ja rähinä hikisessä, kuumassa, ihmisiä ylön täyteen tungetussa huoneessa, joka sitä paitsi oli vielä täynnä pahaa tupakan savua, väkiviinan katkua ja muita pilautuneita höyryjä; mutta muutamat rähiseväisimmät tunsivat, katsellessaan näitä kahta kilpailijaa ja huomattuaan heidän rohkean muotonsa, kummallisen pelon; tuskan tunnen saastutti heidät ja he menivät pois eikä enää palanneet takaisin. Toiset täyttivät piippunsa kerta kerran perään ja menivät yhä likemmäs pöytää, jossa tuota alentavaa kilpailua pidettiin; ja vihdoinkin vallitsi kauhistuksen hiljaisuus, jonka ainoasti keskeytti erotuomarin ääni, kun hän huusi isännälle: "Tyhjä, molemmat muki tyhjä, lisää tänne!" Vihdoinkin päästi yksi katsojista semmoisen huudon, joka säikäytti koko seuran. Hän oli innokkaasti seurannut sitä kauheata taistelua, katsoen milloin yhteen, milloin toiseen, kunnes vihdoinkin hänen silmänsä pysähtyivät kääntymättä Tommi Gultoniin. Tämä oli juuri tyhjentänyt mukinsa ja saanut sen jälleen täyteen; taas ojensi hän kätensä, tavoitteli korvaa ja haparoitsi sitä käsimielin — äkkiä mullistuivat hänen silmänsä ulos- ja sisäänpäin, niin että ainoasti valkuainen näkyi, leuka vaipui rintaa vasten — kieli riippui ulkona suusta — muoto muuttui mustaksi — ja seuraavana silmänräpäyksenä kaatui hän takaperin — kuolleena!

Katalan ruumis makasi suorana samalla pöydällä, jossa hän vähää ennen istui niin uhallisena, ylpeänä ja tyhmänröykkeänä.

Tämä oli kamala näytelmä, ja kaikki läsnä-olijat suuresti kauhistuivat — kaikki paitsi yksi ja se oli Richard Norman. Hän näytti ymmärtävän että hän oli vedon voittanut, mutta tämän ainoan hän vaan käsitti, kun hänen vastustajansa kaatui pöydästä. Hän nousi ylös paikaltansa ja kävi nauraen ja räyhäten ympäri huonetta. Hän ei huolinut kuulla niitä kokeita, joilla häntä koetettiin rauhoittaa ja saattaa käsittämään sitä kauheata tapausta, joka oli tapahtunut. "Hurraa, hurraa!" kirkui hän, heiluttaen käsiänsä; "tule sisälle, tule sisälle, Jooseppi, missä sinä olet — missä sinä olet, poika?" — huusi hän, katsellen sitä miestä, joka oli mennyt vaimoansa tapaamaan ja nyt palasi. "Sinä sanoit tulevasi tänne, nähdäksesi toisen meistä kaatuvan, ja sinä tulet juuri parhaasen aikaan. Minä voitin, näetkös Jooseppi. Minä voitin vedon". Muutamat miehet kokivat taas häntä hiljentää, mutta hän teki väkivaltaa ja löi heitä vimmassa, räyhäten täyttä kurkkua.

Nyt puuttui isäntäkin asiaan. Jo ennen, niinkun hyvin ymmärrettävä on, oli hänet lyönyt kauhistuksen halvaus tästä alhaisesta kilpailusta, jonka hän turhan voiton tähden salli tapahtua huoneessaan.

Meteli, jonka Richardin rähinä ja suuri huuto synnytti, lisäsi nyt hänen kauhistustansa. Hän alkoi vimmassaan puhua itsensä ja paikan maineesta, mutta vihdoinkin teki hän itsestänsä ja huoneestansa puhumista viisaammin — hän sai kaksi väkeväntä vierasta tarttumaan hulluun juomariin ja väkisin taluttamaan hänet asuntoonsa, ja kun jälleen oli hiljaisuus huoneessa, lähetti hän noutamaan vallesmannia.

Laillisella ajalla pidettiin tutkinto Tommi Gultonin kuolemasta, ja Richard Norman luonnollisesti pyydettiin läsnä-oliaksi.

Mutta tämä oli mahdoton asia. Hän makasi vuoteellansa juontihulluutensa kaikkein kauhujen uhrina. Tohtori oli käynyt hänen luonansa ja lääkkeillänsä oli hän saanut asettumaan onnettoman hurjan raivon; mutta vaikka hän makasi hiljaisena, oli hän kuitenkin sekaisin. Hänen ystävällinen langottarensa ja ne kunnialliset ihmiset, joiden luona hän asui, istuivat vuorotellen Richardin huoneessa, sillä tohtori oli selvästi sanonut, ettei häntä saisi jättää yksikseen ainoaksi hetkiseksikään.

Richard Norman'in ja Tommi Gultonin kuolettava kilpataistelu tapahtui eräänä torstaipäivänä. Kaksi

seuraavata päivää ja yötä makasi Richard avuton ja melkein tunnoton sängyssään; välistä näytti heikko ymmärryksen sarastus leimahtelevan, mutta se oli niinkun valkeus sotisi pilvistä taivasta vastaan; jos aurinko hetkiseksi tulee näkyviin, niin tekee se vaan tämän kätkeytyksensä yhtä paksujen pilvien alle kuin ennenkin. Hän katsoi Margaretaan, tunsu hänen ja puhui hänen kanssansa; vaan seuraavassa silmänräpäyksessä luuli hän sen Mariaksi, ja puhui katkonaisesti siitä ajasta, jolloin heidän edellinen pastorinsa tavallisesti kävi heidän luonansa. Hän näki Enokin istuvan sängyn vieressä ja lukevan pipliaa, sekä puhutteli häntä pastoriksi, sanoen päättäneensä lakata juomasta, ja rupeavansa käymään kirkossa säännöllisesti vaimonensa ja lapsinensa. Hetkisen kuluttua luuli hän olevansa "viheriässä käärmeessä" vanhain juomaveikkojensa seassa ja puhui niiden ja talonväen kanssa. "Kuinkas rouva Jones jaksaa, ja kuinka ukko tänään voipi? Siellä on hyvin kylmä vai kuinka, mutta teillä on kaunis takkavalkea täällä. — Mitäs minä tahtoisin? — Minä luulen, ettei juomatilkka haittaisi, puolituoppinen tai semmoinen. — No niin, lyö pisara viinaa sekaan, että se karkoittaa kylmän pois, niinkun te sanotte. — Kuinkas sinun laitasi on, Heikki? Oletkos tullut tänne kurkkuasi kostuttamaan? Ah, poika, kotiin tultuasi saat sinä taas tarpeeksesi; sinun akkasi ei olekaan niin kärsivällinen, kuin minun Mariani. — Pastori tulee tuolla ulkona! Kukas siitä välittää? Hän ei tule tänne, ja jos hän tulisikin, niin ei hänellä ole mitään oikeutta pistää nokkaansa minun asioihini. Tämä on vapauden asunto, vai kuinka, rouva Jones?" Ja sitte nauroi hän puoliääneensä.

Toisen kerran heräsi hän taas ruikuttaen ja mutisten itseksensä: "Poissa, niin, hän on kuollut, hän on poissa — sen minä tiesin silloin, kun näin hänen pensas-aidasta tulevan — sen valkean, valkean kummituksen. Minä en voinut mennä sen ohitse, ja se tuli ja katsoi minuun, ja se oli Maria; ja minun kotiin tultuani makasi hän sängyssä ja oli kuolemaisillaan, kuolemaisillaan pois minulta. — Minä olin hänen murhaajansa, sanoi pastori, ja siinä hän oli oikeassa. Mutta hän ei sanonut koskaan kovaa sanaa, ja hän hymyili minulle niin suloisesti viimeisellä hetkellensä".

Näin meni kaksi päivää ja kaksi yötä. Vihdoin näytti houraus asettuvan, ja hän vaipui rauhalliseen uneen. Sunnuntai-iltana heräsi hän selvänä, vaan ei vahvempana. Hänen ymmärryksensä oli taas selvä, mutta hänen ruumiinsa oli ylöns väsynyt. Tohtori istui sängyn vieressä, koettaen kädellään hänen suonentykytystään. "Mikä nyt on", sanoi hän, katsoen tohtori S:ään muutaman silmänräpäyksen, "miksi minä tässä makaan? Ja miksi on tohtori täällä? Olenko minä ollut kipeänä?"

"Sinä olet kovasti kipeä, Richard, ja sinun pitää ottaa heti tätä lääkettä, tai muutoin on pian loppu. Minä pelkäsin, koetettuani suonentykytystäsi, että voimat loppuisivat ja sinä olisit kuollut horroksestasi heräämättä".

"Minä toivon, että olisin kuollut; se olisi ollut parempi".

"Ei", vastasi tohtori, ja hänen jyrkkä, juhlallinen äänensä sointu sattui Richard'iin. "Ei, se ei olisi ollut parempi; se olisi ollut paljoa pahempi. Kiitä Jumalaa, ettet kuollut unessasi etkä siinä tilassa, jossa olit kaksi viimeistä vuorokautta".

"Missä tilassa?" kysyi Richard.

"Juomahulluna".

"Kuinka niin? — miksi? — mitä on tapahtunut?"

"Elä kysele nyt enää. Enok antaa sinulle vähän ruokaa ja sinä saat syödä, ja sitte lasillinen tätä juomaa, ja hän vastaa sitte kysymyksiisi".

"Mitä on tapahtunut, Enok? Mitä minä olen tehnyt? Minä muistan, että Tommi ja minä joimme; me löimme vedon kuka sietäisi kauemmin juoda, ja minä join niin kauan, että menetin ymmärrykseni. Mutta minä ihmettelen, kuinka vihdoin kävi. Tommi poloinen! Kuinka hänelle kävi? Hän oli oivallinen nuori mies ja paljon väkevämpi minua. Minä olin pahin meistä kahdesta. Minä ärsytin ja pilkkasin häntä. Minä olin suurin hullu, ja hullut ilvehtivät synnissä. Poloinen Tommi, onko hän käynyt täällä? Tai onko hän kipeä — makaa kuin minäkin, kentiesi?"

"Tommi kaatui takaperin pöydästä", sanoi Enok, "se sinun pitää tietämän ja minä sanon sinulle totuuden — Tommi kaatui takaperin, ja kun he nostivat hänen ylös, oli hän kuollut".

Richard päästi kauhean tuskanhuudon. Hän istui sängyssä, nojaten itseänsä käsivarsiinsa, vaan ne vapisivat ja letkahtelivat hänen painonsa alla. Silmät seisoivat ja suu oli ammollaan. Enok huomasi, että hän oli valmis lankeamaan. Hän kiersi äkkiä kätensä hänen ympärilleen ja laski hänen pitkälleen sekä kuivasi kylmän hien hänen kasvoistansa. "Minä pelkäsin tämän ilmoituksen ylöns kovasti sattuvan sinuun", sanoi hän ystävällisesti, "mutta oikein oli sanoa sinulle kaikki".

"Niin, niin, se oli oikein; mutta voi sitä Tommi-poloista! — Tommi, minä olen sinun murhaajasi. Minä olin se, joka lähetin sinun sielusi Jumalan tuomioistuimen eteen!" Hän voivotteli sielun tuskassa, ja

makasi sitte äänetönnä, ja kyyneleet virtailivat hänen kiinipainuneista silmistänsä.

"Luenko minä sinulle, Richard?" sanoi Enok; "salli minun lukea, se tekee sinulle nyt hyvää". Richard aukaisi silmänsä, kun kuuli Enokin ystävällisen äänen.

"Lukeako minulle? Ei, ei, mitä minulla on pyhän kirjan kanssa tekemistä? Ei se ole minun laisiani varten. Minä olen tehnyt syntiä parempaa tietoaani vastaan, ja nyt on kaikki pimiätä. Minä tiesin yhtä hyvin kuin joku muukin, mikä oikein oli, mutta minä rakastin syntiä ja tahdoin elää siinä, ja tässä minä nyt makaan hävitettynä ja toivotonna, vaivaksi sinulle — häpeäksi kaikille ja", lisäsi hän kolkosti, "kadotettuna ijankaikkisesti".

"Anna minun lukea sinulle", kertoi Enok, "en minä eikä kukaan muukaan ihminen voi tehdä mitään sinun edestäsi, mutta kuule ainoasti Jumalan sanaa".

"Lue, jos tahdot, ystäväni", sanoi hän, "anna minun kuulla tuomioni kirjasta. Minä olen ajatellut tätä ja tämä on sekä oikeus että totuus: Joka kuritukselle on uppiniskainen, hän äkistä kadotetaan ilman yhdettäkään avutta. Sananl. 29: 1. Tämä on oikea tuomio", lisäsi hän matalalla, kolealla äänellä. "voitkos sanoa minulle jotakin, joka sen kumoo? Nämä sanat polttavat minun omaatuntoani. Ankara on se tuomio, joka niissä sanoissa on minulle kirjoitettu".

"Se on oikea tuomio, Richard; itse Jumala, totuuden suu, todistaa tätä sinun tilastasi. Usein on sinua rangaistu, vaan sinä olet ollut uppiniskainen. Mutta oletkos tullut pikaisesti turmelluksi? Nyt sinä olet kuolemallasi, mutta Herra, joka on tähän asti ollut sinulle armollinen, on antanut sinulle vielä vähän pitemmältä aikaa. Käytä nyt hyväksesi sitä aikaa, mikä sinulla on, se ei ole kovin pitkä. Huuda Herralta armoa — armoa nyt viimeisellä hetkelläsi; rukoile Häntä pesemään itseäsi Kristuksen veressä, joka puhdistaa kaikista synneistä. Onko Herralle mikään mahdotonta? Kirjoitettu on, että tyhmälle tapahtuu laittamisensa jälkeen (Sananl. 14: 14), mutta kirjoitettu on myöskin: 'Käännä itsesi Herran sinun Jumalasi tykö; sillä sinä olet langennut sinun pahain tekoiisi tähden. Ottakaat teille nämä sanat ja kääntäkää teitä Herraan tykö ja sanokaat Hänelle: Anna meille kaikki synnit anteeksi ja tee meille hyvin', ja kuule, kuinka sitte seuraa: 'niin minä taas olen parantava heidän erhetöksensä, mielelläni minä heitä rakastan; sillä minun vihani on kääntä heistä pois.' Hosea 14: 2, 3, 5.

Tämä uskovainen mies kertoi näitä sanoja vitkaan, vaan syvällä pontevuudella. Sitte avasi hän pipliansa ja luki samalla juhlallisella, pitkänveteisellä tavalla: "Etsikää Herraa, koska Hän löytää taitaan; rukoilkaat Häntä, koska Hän läsnä on. Jumalaton hyljätköön tiensä ja pahointekijä ajatuksensa, ja palatkaan Herran tykö, niin Hän armahtaa häntä, ja meidän Jumalamme tykö, sillä Hänen tykönänsä on paljo anteeksi antamusta. Sillä minun ajatukseni ei ole teidän ajatuksenne, ja teidän tienne ei ole minun tieni, sanoo Herra. Vaan niin paljon korkeampi kuin taivas on maasta, niin ovat myös minun tieni korkeammat teidän teitänsä ja minun ajatukseni teidän ajatuksianne". Jes. 55: 6-9. Hän seisautui ja rukoili hiljaisesti. Hän rukoili, että nämä pyhät, lohduttavaiset sanat tunkeutuisivat kuolevan miehen levottomaan omaantuntoon ja toivottomaan sieluun. Hän huusi Herran tykö hänen edestänsä sulaan Jesuksen Kristuksen sovintoon nojaten ja rukoili, että hänen rikoksellisen veljensä omatunto tulisi pestyksi siinä elävässä veressä, joka puhdistaa kaikista synneistä.

Hän lopetti rukouksensa ja nousi ylös polviltansa. Hetkisen seiso i hän onnettoman miehen sängyn vieressä, ettei tämä näyttänyt huomaavan häntä. "Kiitos, kiitos", sanoi hän viimein, "että sinä rukoilet minun edestäni. Minä tiedän sinun murehtiman minusta, vaan minä en voi rukoilla enkä murehtia ylitseni. pimeätä on vaan. Minä olen tehnyt syntiä parempaa tietoaani vastaan. Minä olen paaduttanut sydämeni, ja nyt se on kova kun kivi. Sinä et tiedä, kuinka rietas ja alentunut minä olen ollut ja olen; minä olen kaikkia muita pahempi. En voi olla ajattelematta kaikkea sitä, mitä sanoit", jatkoi Richard, "mutta minä en tohdi lohduttaa itseäni näilläkään raamatun paikoilla. Jumala on etsinyt minua niin usein, mutta minä olen niin paaduttanut sydämeni, etten uskalla puhua mistään toivosta. Minä olen Toivottomuus nimisen jättiläisen vallan alla. Minä luulen, että Herra on viimein kokonaan minut hyljännyt. O, jos minä näkisin edes pienimmänkään valon vilahduksen! Minä ihmettelen, kuinka sinä huolit rukoilla minun edestäni ja lukea pyhää kirjaa tällaiselle viheliäiselle raukalle". Hänen äänessään oli toivottomuus ja kaiho, joka koski hänen uskovaista ystävänsä, ja kyyneleet täyttivät hänen silmänsä, kun hän katsoi onnettomaan.

"Richard", sanoi hän, kun hän taas saattoi rauhallisesti puhua, "minä kerron taas: Onko Herralle mikään mahdotonta? Minä en tahdo pettää sinua, enkä tahdo, että sinä itse petät itsesi, mutta varo itseäsi, ettet tee syntiä synnin päälle. Sinä et saa epäillä, että Herra on armelias suurimmallekin syntiselle. Hän tuli etsimään ja vapahtamaan sitä, kuin kadonnut oli. Niin kauan kun sinä vielä olet täällä, niin kauan kun hengität, saat sinä nöyryydessä rukoilla Jumalalta syntein anteeksi antamista; sinä voit huutaa: 'Herra, anna minulle anteeksi pahat tekoni, jotka suuret ovat'. Ps. 25: 11. Tämä oli Davidin rukous, ja sinä voit varmaan omistaa nämä sanat ja niillä astua Herran eteen. Sanat kuuluvat: 'Sinun nimesi tähden, Herra, ole armollinen minun pahalle teolleni, joka suuri on'. Mitä suurempi se on, sitä kunniallisempi on Jumalan armo, jos se anteeksi annetaan. Suurten syntien anteeksi antaminen

tulee suuren Jumalan kunniaksi. Sinun sydämesi on kova kun kivi. Jumala suokoon, että sinulle kävisi, niinkun niin monelle muulle, jotka ovat vähällä ollut turmella sielunsa, että missä synti on ylönpalttiseksi tuttu, siellä on armo vieläkin ylönpalttisemmaksi tuttu".

"Onko Herralle mikään mahdotonta?" Enok ei sanonut mitään muuta, vaan ei pannut pois pipliaansa. Vaikka hän tiesi olevan oikein, esitellä Jumalan lupauksia tälle viheliäiselle, vapisi kuitenkin hänen sydämensä, ja hän itse ei uskaltanut toivoa.

Hetki hetkeltä kului. Richard oli nukkunut, ja vaikka hän välistä säpsähti ja heräsi ikäänkun kauhistuksessa, ja hänen valituksensa, ja syvät huokauksensa todistivat sielun tuskaa, ei hän kuitenkaan sanonut mitään, eikä näyttänyt mistään huolivan. Marta ja Margareta vuorotellen valvoivat Enokin kanssa hänen luonansa. Tohtori tuli myös maanantaina. Hän oli tuskin odottanut enää tapaavansa Richardia elossa, ja nyt oli hän kuitenkin parempi. "Hänen ruumiinrakennuksensa on kummallisesti vahva", sanoi hän Enokille, joka saattoi häntä rappuja alas. "En tiedä, mitä minä ajattelen hänestä; hän on varmaan vahvempi, kuin viimein minun täällä käydessäni".

Siksi hetkiseksi, kun Enok oli tohtorin kanssa alhaalla, jäi Richard yksinään. Kun hän jälleen tuli huoneeseen, oli Richard sängyn vieressä polvillaan. Hän ei kuullut Enokin tulevan sisälle, ja tämä vetäysi hiljaa takaisin porstuaan, seisoi siellä ja tarkasteli häntä raollaan olevasta ovesta. Katkaistuvin sanoin ja kovalla äänellä huusi Richard Herraa avuksensa. Kauan oli hän siinä polvillansa, taistellen rukouksessa; kyyneleet juoksivat kalman karvaisia kasvojansa pitkin ja hetkittäin oli nyyhkiminen tukehduuttanut hänen äänensä; vihdoinkin lankei hän pyörtyneenä lattialle. Enok meni sisälle, nosti hänen ylös ja pani hänen sänkyynsä. Hän antoi hänelle tohtorin antamaa juomaa, mutta hän ei voinut juoda kuin muutaman tipan, ja pyysi kuiskuttaen Enokkia huutamaan vaimonsa ja Margaretan sisälle. Heidän tultuansa otti hän heidän kätensä ja kiitti heitä kaikesta hänelle osoittamasta hyvydestä. Enok antoi heille viittauksen, että he laskeuisivat polvillensa ja rukoilisivat hänen kanssansa.

Pitkä aika sen jälkeen, kun nämä yksinkertaiset, juhlliset rukouksen sanat olivat kaikuneet, oli huoneessa aivan syvä hiljaisuus. Aurinko laskeusi ja yön varjot levisivät kaikkialle, mutta ei kukaan liikkunut, ei puhunut eikä sanaakaan sanonut. Oli aivan pimeä, vaan Enok hiipi huoneesta ulos ja palasi sytytetty kynttilä kädessä. Hän meni sängyn luokse, pitäen kynttilää kätensä varjossa. Richard ei nukkunut; silmänsä olivat auki. Hän antoi tuskallisen silmäyksen Enokille, silmäyksen, jota tämä ei koskaan voi unhottaa. Hänen huulensa liikkuvat, ikäänkun hän olisi tahtonut puhua, mutta puhevoima oli poissa — ei mitään ääntä kuulunut. Tämä oli kauhea hetki. Viimeisen kerran oli rautakanki ajossa — viimeisen kerran alasimella. Mikä oli loppupäätös? Sängyn vieressä seisovaiset näkivät, kuinka tuska väänteli hänen rauenneita kasvopiirteitensä, he näkivät kangistuneen katseen hänen puhkeuvissa silmissään, mutta he eivät tienneet, tokko koskaan toivo valaisi hänen levotonta sielunsa. Hänen sielunsa tila oli ja pysyi heille salattuna. Mimmoiset hänen ajatuksensa ja tunteensa olivat lähestyessään näkyväisen ja näkymättömän maailman rajaa, ei hänellä ollut voimaa lausua. Vihdoinkin sulki kuoleman yö hänen murtuneet silmänsä. Hengettömän ruumiin kuolematon vieras oli muuttanut asunnostaan — mutta minne? — Kuka voi sen sanoa? Jumala sen tietää.

Vasta monta vuotta Richard Norman'in kuoltua sai hänen entinen pastorinsa jonkunlaista tietoa hänen kuolemastaan ja siitä sielun tilasta, jossa hän kuoli. Hän oli usein ollut vanhain ystävänsä luona H—n seurakunnassa, ja silloin kerran nähnyt Richardin. Syvällä murheella oli hän kuullut, että tämä vielä yhä joi, ja laiminlöi äidittömät lapsensa. Hän oli kirjoittanut ensimmäisen kertomuksensa, näyttääksensä ikäänkun peilissä hänelle kuvan hänen elämästään, siinä heikossa toivossa, että tämän katsominen kauhistaisi ja herättäisi hänet, ja totisesti rukoillen, että Jumala tekisi tämän vähäisen kirjoituksen hänen kääntymisensä välikappaleeksi; mutta kun kirja lähetettiin hänen nykyiseen kotiinsa ja hänen piti sen lähettämisen Richardille, sai hän tietää onnettoman jo kuolleen, mutta missä, sitä ei hän saanut kuulla. Richard oli aikoja sitte jättänyt H—n ja lähtenyt vaeltamaan toiseen maan paikkaan; tämä oli ainoa tieto, jonka hän hänestä sai. Jälkeenpäin kuuli hän, että Richard oli kuollut R—ssä, lähellä Wellingtonia. Hän kirjoitti Margaretalle ja sen seurakunnan kirkkoherralle, mutta edellinen hukkasi hänen kirjeensä eikä voinut vastata. Kirkkoherra kirjoitti tosin, mutta kun hän oli ollut kipeänä, ei hän voinut antaa mitään tietoja Richardin viimeisistä hetkistä, ja vaikka hän lupasi kirjoittaa niin pian kun saisi asiasta selkoa, ei kuulunut sitte mitään kirjettä. Kun kirjoittaja ei pitkään aikaan käynyt niillä tienoilla, päätti hän itse matkustaa R—ään, hakea sieltä Margaretan ja kerrottaa hänellä likemmin Richardin siellä olemisen vaiheista ja hänen kuolemastaan. Ensimmäinen kertomus oli elävästi miellyttänyt monta lukiaansa, ja monenmonituiset kyselivät "Rautakanki-" kertomuksen loppua. Tässä osassa saavat he nyt nähdä, kuinka viimein kävi.

Kirjoittajan tässä yllä kertomat tapaukset ovat kirjoitetut parhaastaan Margaretan kertomuksen mukaan, joka tiesi kaikki seikat. Kirjantekijä tapasi hänet huoneensa oven ulkopuolella hiilivasu pääläellä, ja sydämellisesti tervetulleena otti tämä hänen vastaan lämpöiseen, puhtaaseen ja iloiseen asuntoonsa. Hän tuli syvästi liikutetuksi ja runsaasti vuotivat hänen kyyneleensä kuultuansa, että hän oli se pappi, joka oli käynyt Maria-raukan luona tämän viimeisillä hetkillä. Hän meni vieraansa kanssa

niiden uskovaisten ystävään luokse, joiden huoneessa Richard Norman oli kuollut, ja heidän kulkeissaan R—n kaitaisia katuja, seisahti Margareta yhden ja toisen naapurinsa luona, sanoen: "Tämä on se pappi, joka oli Maria-poloiseni luona, kun hän oli kuolemallansa". Margaretan kanssa kävi hän myös Richardin haudalla — se oli todellisesti kunniaton hauta — ei edes ruohoista kumpua eikä turpeita ollut sen päällä, vaan irtanainen sora oli levitetty muun maan tasalle. Ei mikään huomauttanut, missä tämä synnin uhri lepäsi. Kirjoittaja maksoi pienen rahasumman, jota Margaretalla ei ollut varaa antaa, saadaksensa viheriäisen kummun Richard Norman'in haudalle. Kertomus "Rautakanki" ei ollut tuttu R—ssä, ja tekijä lähetti muutamia kappaleita sitä Margaretalle, hänen naapureillensa jaettavaksi. Silloin sai hän eräältä heistä seuraavan kirjeen, joka mahdollisesti huvittaa sitä, ken on lukenut nämä molemmat kertomukset, koska se sisältää hurskaan kirjoittajan todistuksen "Maria-poloisesta" ja hänen puolisonsa julmuudesta ja rikoksellisyydestä.

Toukokuun 4 p:nä 1854.

Rakas herra pastori!

Margaretan pyynnöstä, jonka naapuri minä olen, rohkenen kirjoittaa teille muutaman rivin, toivoen että se tapaisi teidät ja perheenne hyvässä terveydessä ja suurta hupaisuutta ja iloa nautitsemassa. Hän pyytää minua teitä kiittämään niistä pienistä "Rautakangeista", jotka olette hänelle lähettäneet; hän on niin iloinen niistä. Hän on lainannut niitä naapuriensa luettavaksi, ja ne lausuvat suurta mielihyväänsä niistä. Minä olen huolellisesti ja suurella tarkkuudella rukoillen lukenut sen kirjan, ja minulla on ollut siitä hyötyä sitäkin enemmän, kun tunsin ne ihmiset (Richardin ja Marian), joista kirja kertoo. Richard oli minun työssäni jotenkin kauan muutamia vuosia ennen kuolemaansa. Hän oli aina kevytmielinen ja juomiseen taipuva ihminen, ja minä pelkään hänen kuolleen niinkun hän elikin — vaikk'emme saa määrätä mitään rajoja Jumalan laupeudelle. Marialla oli luonnostansa lempeä ja rakastettava mieli-ala, mutta kertomuksesta näkyy, että armo on ihmeellisellä tavalla muuttanut ja kaunistanut sen, mitä hänellä luonnosta oli. Minä peräti mielistyin lukiessani siitä suloisesta, hellästä ja lemmellisestä tavasta, jolla Maria kohteli juoppoa miestänsä. En saattanut olla sydämellisesti Jumalaa rukoilematta että semmoisten jumalisten, hellämielisten ja ahkerain vaimoin luku moninkerroin lisääntyisi. Silloin tulisi maailma paratiisiksi. Herra, suo sen pian tapahtua! Amen. Minä olen saanut toimekseni sanoa teille ja teidän perheellenne Margaretan ja hänen perheensä kunnioittavimmat kiitokset kaikesta heille ja erittäinkin poloiselle Maria vainajalle osoittamastanne hyvyydestä. Suokaa anteeksi kaikki tämän kirjeen kirjoittamisessa ja kyhäämisessä tapahtuneet virheet, ja uskokaa, herra pastori, minun olevan kristillisessä rakkaudessa teihin yhdistetty,

Tuomas —

R—ssä, lähellä Wellingtonia.

Kentiesi lienee hyödyllistä muutamain lukijain, minä tarkoitan semmoisten, jotka ovat alkaneet viettää semmoista elämää kuin Richard Norman, kuulla kuinka juomari-poloisen hoidottomain lasten laita oli. Vanhin menetti oivallisen paikan epärehellisyytensä tähden, mutta kirjantekijän hänestä viimeksi kuultua oli hän saanut jälleen luottamusta ja oli työssä eräällä sepällä W—ssä; silloin oli hän kunnollinen ja uuttera nuorukainen. Nuoremasta tuli auttamaton varas. Kirjantekijä lähetti hänelle kertomuksen "Rautakangista", kun hän oli Statfordin vankihuoneessa, matkalaukun varkaudesta syytettynä. Kirja luettiin hänelle, ja hänen silmistänsä vuotivat kyneleet kuullessaan äitinsä kärsimisestä; mutta vankeudesta päästyänsä palasi hän entisiin pahoihin tapoihinsa. Hän yhtyi eräasen murtovarkaiden seuraan, joiden kanssa hän oli luultavasti tullut tutuksi vankeudessa. Tavallisesti kehui hän, että hän ansaitsi enemmän rahaa varkaudella ja ryöstöllä kuin rehellisellä työllä, ja selitti pitävänsä parhaana sen elämän, jota vietti. Hän vangittiin ja tuomittiin, ja on nyt linnan vankina.

Maria Norman'in lapset olivat hänen harrasten rukoustensa esineenä; tulkoot ne vielä kuulluiksi, ja tulkoot ne hoidottomuuteen jääneet lapset, joiden elämän tielle vievää kasvatusta hän ei saanut valvoa, jota tietä hän itse vaelsi, autuaaksitekevään tuntoon siitä Vapahtajasta, joka tuli etsimään ja vapahtamaan sitä, joka kadonnut oli — tulkoot ne pestyiksi Kristuksen kalliilla verellä, joka puhdistaa kaikista synneistä!

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RAUTAKANKI JA KUINKA VIIMEIN KÄVI :
TOSIKERTOMUS ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms

of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™

trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a

physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.